

WARBURG INSTITUTE
FHI 80

Richard Volkmann:
Lectiones Sibyllinae.

19/443 ✓

LECTIONES SIBYLLINAE

SCRIPTIT

RICARDUS VOLKMANN.

PYRICH POMERANORUM
MDCCCLXI.

EX OFFICINA C. HESSII.

Oraculorum Sibyllinorum nondum eam volgatam esse editionem, quae si non omnibus numeris perfecta, qualem e depravatissimis codicibus ne alter quidem Bentleius restaurare possit, tamen, si totum spectes, laudabilem saltem verborum contextum exhibeat, cum omnes sciunt tum neminem certe fugere potest, quisquis ipse quantulumcunque studii in his oraculis posuit aut emendandis aut interpretandis. Talem enim editionem quo minus Alexandro viro doctissimo debeamus, illud puto obfuit, quod is ratione, quae inter oraculorum codices intercedit, non satis perspecta in octo prioribus libris peiorum codicum auctoritati nimis se addixit *). Verum cum vel praestantiorum codicum scriptura talis sit, ut criticorum medelam innumeris locis requirat, intellegere licet scripturae fundamento temere arrepto ne emendationis quidem officium, quamvis egregie oraculorum elocutionem et rationem metricam perspexerit, Alexandro bene cessisse: non aliter, ac si quis aedificium harenae malit imponere, quam firmis et in altum deiectis superstruere molibus.

Ac ne quis eiusmodi iudicium temere a nobis et arroganter latum esse censeat, in commentatione infra scripta primum sententiam nostram de codicum ratione iam olim sed brevius ex instituti ratione propositam in specimine novae Sibyllinorum oraculorum editionis Sedini a. 1854 edito argumentis probabimus. Deinde a novo scripturae fundamento profecti selecta capita ex oraculorum doctrina metrica post Alexandrum exponemus, ita ut novis curis simul ea retractentur, quae in dissertatione de oraculis Sibyllinis Lipsiae a. 1853 edita disputavimus. Cui libello, ut libere dicam, non sine iuvenili quadam festinatione conscripto, quamquam honorificentius de eo iudicavit Alexander, multa insunt, quae ita a me scripta esse nollem, cum alia quaedam contineat ne nunc quidem displicentia. Postremo addentur emendationes quaedam in priores Sibyllinorum oraculorum libros.

I.

Undecim oraculorum codices hactenus ad criticum usum adhibitos in tres classes sive recensiones dividerunt editores Fridlibius p. LXXII, Alexander p. XLV sqq. Quarum prima praemisso prooemio de oraculis Sibyllinis octo priores libros eo ordine continet, quem ex

*) v. quae de Alexandri editione disputavi in *Philologi* vol. XV p. 317 sqq.

Iusti Betulei editione principe receptum omnes servaverunt editores. Conficiunt eam codex Vindobonensis, Oxoniensis, Monacensis, Scorialensis (A B Pr S). Altera eodem libris inverso tamen ordine exhibet. Nam initium facit a libro octavo, secuntur liber secundus et tertius in unum coniuncti ac deinceps reliqui. Huc pertinent codex Laurentianus et duo Parisini (F L R). De tertia classe, quae ex octo prioribus libris sextum cum octavi vv. 217—428 tanquam nonum, ac deinde quartum tanquam decimum exhibet, iisque libros XI—XIV subiungit (codd. H M Q V), quantum satis est infra disputabimus.

Trium vero codicum, qui primam classem constituunt (nam de quarto Scorialensi pauca tantum rettulit Alexander in curis posterioribus p. 123), nullum ex altero fluxisse immo omnes e communi aliquo fonte derivatos esse manifestum est. Etenim unicuique propriae quaedam sunt lacunae et proprii versus, qui in reliquis desunt. Atque omnium integerrimus est codex Monacensis Pr, in quo raro quaedam desiderantur, quae in altero vel alteris leguntur, veluti quod I 279 omissus est in codd. Pr et B, cum legatur in A. Item III 164. 198. 712. 724. Multo plura desunt in codice B, neque solum unum alterumve vocabulum quem ad modum I 136. 339, sed etiam integri versus I 268. 279. VIII 195 nec non tota pars ab I 381 usque ad III 105, nisi quod hoc loco aliquot codicis folia intereidissee videntur. Permulta etiam in codice A desiderantur, velut integri versus I 268. III 105. 112. 789. V 190—227. VIII 228 et vocabula quaedam I 19. 246. 397. 398. III 109. 732. V 368 (ubi omissio orta est, quod librarii oculi ab alterius versus clausula ad alterum aberraverunt) rell. Omnino hic codex festinanter scriptus est, ut iure vituperandus sit Fridlibius, qui eum tanquam exemplar totius familiae proposuit, id quod vel propter lacunas, quae ei insunt, fieri non debebat. Immo summa auctoritas inter quattuor codices, si quidem recte Alexander Scorialensem adeo cum Vindobonensi consentire ait, ut ovum ovo similis non sit, penes codicem Monacensem Pr est, quo Betuleius pro editionis suae fundamento usus est. Quo loco valde dolendum est tam Fridlibium quam Alexandrum sibi persuasisse hunc codicem ad verbum quam accuratissime in Betulei editione expressum esse, ut ipsi nova eius collatione abstinerent eo contenti, ut diversam scripturam editionis in apparatu critico enotarent. Inde primum factum est, ut aliquot bonae lectiones hunc usque in diem prorsus delituerint, deinde ut multae tam Castalioni et Opsopoeo quam Alexandro acceptae ferantur emendationes, quas ego, cum integram eius instituerem collationem, in ipso codice inveni.

Utriusque generis aliquot exempla proponere licet. Itaque I 97 Fridlibius sic edidit: *ἀλλ' ὅτ' ἄλλα ἕκαστα μεγάλως τυχόντο*. Alexander ad versum melius, peius ad syntaxin *μεγάλως* recepit ex codd. A B. At neutrum recte est, cum unice *μεγέλα* loco conveniat, hoc sensu: 'alii alia fabricaverunt, quaecunque ipsis cordi erant'. Qua lenissima emendatione hunc locum cum a. 1854 sanavissimam in specimine, eandem postea scripturam codicis Pr inveni, quem a. 1855 demum Henrici Keilii viri doctissimi amicissimi intercedente humanitate conferre licuit, nisi quod codex in fine versus habet *τυχόντο*, id quod unice ex Betulei editione enotarunt editores prioris et rectae scripturae ignari. Idem codex I 344 recte exhibet coniunctivum *ῥέξῃ* (de forma v. Lobeck. in Phryn. p. 743) quem etiam ex codd. R L enotavit Alexander. Eadem forma in cod. A vulgato *ῥέξῃ* superscripta est III 73: *ἀλλ' ὅπότεν μεγάλως θεῶν πελάσσων ἀπέλατ | καὶ θόναυς φλογέουσα δι' οὐρανόθεν εἰς γαῖαν ῥέξῃ | καὶ Βελίας φλέξῃ καὶ ὅπερ φάλοισι ἀνθρώποις* — ubi *φλέξῃ* pro *φλέξῃ* recte habet Pr, apodosis vero incipit a v. 75: *καὶ τότε*

ὁ γὰρ πλ. Multa praeter ea levioris momenti emendari possunt ex hoc codice, veluti quod V 81 recte δὲ pro τὰ in eo legitur et v. 184 θήσους non θήσους pravo accentu, quod paene incredibile est, per omnes editiones propagato et VIII 301 κρίσης non κρίσης. Neque minus recte VII 30 γ' post θέν οmissum mihi videtur. Quae vero Alexander coniecit θας V 12, ἡγμεναι 205, βροτων 232, ut de aliis permultis taceam, in ipso codice extant.

Verum Betulei ista editio, quidquid oblocuntur editores, non accurate ad codicem expressa est, cum Betuleius saepe correctiones e Laetantio collectas in codicis scripturam intulerit, velut III 816 (μνήμην μόν) ubi verborum collatio μόν μνήμην Laetantio debetur. V 249 ubi vocabulo μένος Betulei manus in ipso codice γ litteram e Laetantio superscripsit: VIII 205 ubi codex in vocabulo νεκρῶν deficit addito λείπει, reliqua Betuleius in editione sua supplevit e Laetantio. In eiusdem libri v. 273 codex Pr ut reliqui omnes habet παύσαι, παύσαι τὰ Laetantius, Betuleius. Quin etiam integrum versum VIII 312 e Laetantio interpolavit Betuleius, qui in nullo codice legitur, nec non versus clausulam v. 205. Deinde ne in iis quidem, quae e codice retinuit, sine negligentia versatus est. Nam V 240 edidit βροτων, codex autem habet βροτων superscriptis litteris πὸ a prima manu, atque librarius lectionem πὸν exhibere voluit, qualis est in F L. IV 16 legitur in codice, omissus est in editione. III 218 codex non bis descripsit ut editio, sed addit in fine rubris litteris λείπει. Accedit quod Betulei editio foedissimis typhotetarum erroribus deformata est, quos Fridlibius variae scripturae elencho inseruit omnes, quasi ita legerentur in ipso codice.

Iam transcamus ad alteram oraculorum recensionem sive secundum librorum ordinem codices F L R complexum. Quos omnes ex eodem fonte fluxisse manifestum est. Fuit autem hic fons codex aliquis prioris ordinis, in quo anonymi scriptio de oraculis defuisse videtur. Atque hunc fontem prava scioli alienius sedulitas interpolavit mutato librorum nec non singulorum quorundam versuum ordine, spuris aliquot versibus additis, metricis vitis sine certa tamen et constante ratione correctis, plurimis ad merum arbitrium mutatis, ut textum exhibeant secundi ordinis libri in re critica aut nullius aut perexigui pretii. Fundamentum autem horum codicum nullum aliud fuisse nisi librum aliquem prioris classis, eius rei certissimum argumentum non tam ex manifestis aliquot corruptelis iisque omnium librorum communibus velut inepto isto ἀετας pro αἰθρας I 283, quam inde peto, quod utriusque ordinis communes sunt lacunae, non eas dico, quas editorum diligentia animadvertit, sed minores istas, quas comparatio codicum H M Q V in quarto libro et septimo indicat. Nempe desunt in omnibus primae secundaeque classis codicibus hi versus: IV 112. 113. 115. 148. VII I. prorsus eodem modo in omnibus mutili sunt: III 583. IV 97. 181 — 183. 185. 189. V 87 — 89. 92. 291. 292. VII 93. 141. VIII 99. 114. 163. 205. 212 — 216. 256 — 60. 279. 429, ut iam de communi utriusque recensionis fundamento dubitari nequeat. Interpolationis autem apertissimum vestigium eo cernitur, quod Phocylidis πῶναι νεοθεαζόν tamquam Sibyllinum aliquod opus in contextum libri secundi receperunt hi codices (II 56 — 148), quod in uno codice Scorialensi sub Phocylidis nomine calei totius oraculorum corporis subiectum est, in reliquis eiusdem ordinis non legitur.

Sed audiamus Alexandrum de his codicibus prief. p. XLVII ita disserentem: 'Id interim observandum duas priores codicum classes, quod ad orationis contextum attinet, in minutis quidem saepe differre, generali tamen quodam lectionis habitu convenire, praeterea eosdem

versus eademque parte truncatos offerre, qui olim a sanctis Patribus integri legebantur. Quo facilius ex uno fonte manasse illos credimus, et incertum quo tempore, sed fortasse non multo remotiore quam saeculo XV, duas recensiones ex una factas. At enim si eas diligentius inter se contuleris, apparebit secundae classis codices minus ab antiqua ratione distare, 1) quod multa praebant quae in alteris desunt, eaque antiquae notae, nec recenter interpolata, cuiusmodi sunt transitiones illae primis in libris obviae, et quae alia paulo ante recensuimus; 2) deinde quod, ubi lectiones diversas ab alteris proponunt, meliores plerumque et antiquiores offerant, id quod praecipue sub finem secundi libri observare est, ubi antiquae sibyllistarum doctrinae non prorsus orthodoxae manifesta quaedam deprehenduntur vestigia, quae in primae classis exemplaribus frustra quaeras. Ac secundam classem prima potiore esse demonstrat Opsopoci textus ipse, qui e codice Regio castigatus, Betuleiano correctior evasit.

Ac recte quidem Alexander utrumque librorum ordinem ex eodem fonte fluxisse statuit, nec non ex una duas factas esse recensiones, sed in reliquis omnibus virum doctissimum egregie falsum esse censeo. Illud sane negari nullo pacto potest Opsopoci editionem haud paucis versibus praestare Betuleianae. Verum id factum, non quod meliores codices secutus sit, sed quia rem criticam in Sibyllinis saltem laudabili modo exercuit Opsopoeus, cum Betuleius adeo aut hebes fuerit aut neglegens in his rebus, ut ne operariorum quidem errata emaculaverit, de quo supra dictum est. Sunt autem multo plures loci, quibus Opsopoci textus inferior est Betuleiano, ut infra docebimus. Porro si reliqua Alexandri argumenta singillatim ad examen vocantur, primum dicendum est non multa, sed perpauca extare in his codicibus, quae in alteris desint. Ac de Phocylideis quidem monuimus. Praeter ea quindecim postremi versus libri octavi in his tantum codicibus leguntur. Desunt in Pr A B S, verum codex A teste Fridlibio ad finem perductus esse a librario non videtur, quod tamen unde collegerit Fridlibius, nescio. In ipso vero oraculorum corpore unum tantum versum exhibent ab alteris codicibus alienum II 224, de quo corruptissimo loco iam dixi in specimine p. 4. In codicibus Pr A B ita legitur: (221) καὶ τότε νεφελῶν ψυχὰς καὶ πνεῦμα καὶ αὐδὴν | δώσει ἐπουράνιος καὶ ἑὸς ἀρμολέντα | ἀρμολῶν παντοῖς, σαρξὶ σάρκα καὶ νεῦρα περὶ χροῖ | καὶ φλέβες ἡδὲ τὸ δέρμα ὅαι πρὶν εἶθαι | ἀμβροσίως πηχθέντα καὶ ἔμπνοα κινηθέντα. Contra codices F L R versus hosce exhibent: (222) δώσει ἐπουράνιος θεὸς ἑὸς ἀρμολέντα | ἀρμολῶν παντοῖς, σαρξὶν δὲ τὸ πάσαις σάρκα | νεύρα τε καὶ τὰ φλέβων ἀπάσαις αἷμα | δέρμα δὲ, γ' ἐν χροῖ αἱ πρὶν εἶθαι εἰσαῖθις φέουσιν | ἀμβροσίως πηχθέντα καὶ ἔμπνοα κινηθέντα, versu 225 ἀμέτρον et prorsus inepto. Atque mihi quidem certissimum videtur librarium versibus, quos in fonte suo mutilos et aliqua lacuna depravatos invenerat, pannum assuisse ex coniectura novumque versum contaminasse. Equidem sic statuo legendum esse: καὶ τότε νεφελῶν ψυχὰς καὶ πνεῦμα καὶ αὐδὴν | δώσει ἐπουράνιος καὶ ἑὸς ἀρμολέντα | ἀρμολῶν παντοῖς, σαρξὶν φλέβες ἡδὲ τὸ δέρμα | καὶ σάρκα καὶ νεῦρα περὶ χροῖ καὶ πρὶν εἶθαι | ..... ἀμβροσίως πηχθέντα καὶ ἔμπνοα κινηθέντα, quo loco, si quis censeat integrioris scripturae vestigium servatum esse in vocabulis εἰσαῖθις φέουσιν eaque in fronte versus deperditi reponenda, nihil moror. Ceterum tantum abest, ut locum iam ex omni parte sanatum esse censeam, ut praene certum mihi videatur pro σάρκα aliud quoddam requiri substantivum: atque sanguinem commemorari debuisse vel ab ipso interpolatore bene perspectum est. Alexander autem, qui vehementiore etiam transpositione admissa posteriores versus sic edidit: ἀρμολῶν παντοῖς καὶ ἀμβροσίως πηχθέντα | σαρξὶν δ' ἐν πάσαις σάρκα, νεύροις τε νεῦρα | καὶ φλέβες, ἡδὲ τὸ δέρμα περὶ χροῖ δ' αἱ

πρὶν εἰσθεῖναι | εἰσαυθὺς φέρονται κτλ. vereor, ne nimium tribuerit interpolatorum codicum auctoritati, neque placet, quod nominativi *σάκρας νεύρα* rell. verbo carent, a quo pendeant.

Alios versus additos in his codicibus non inveni; nam quod libro III post v. 573 inepte iteraverunt v. 565, vix opus est dicere. Verum extant tres versus mutili in priore codicum classe, integri in altera III 101. IV 161. V 85. Quorum primus integer etiam extat in Theophilo, secundus in Laetantio, cuius Sibyllina diligenter in usum suum convertit librarius. At tertii versus exiguum supplementum haud scio an ex coniectura petiverit, id quod in aliis versibus ab eo factum esse in dubium vocari nequit. Sed eius modi supplementis, quae plerumque unius vocabuli mensuram non excedunt, cave ne quid antiquae scripturae subesse temere credas. Itaque III 200: οἱοὶ γὰρ κρατεροῖο Κρόνου τίσουσι δίκας — metri causa codices F L R addiderunt γς in fine, quod ita collocatum ferri neutiquam potest. Immo consistendum est in codicum Pr A B scriptura et verbis paululum transpositis legendum: οἱοὶ γὰρ κρατεροῖο δίκας τίσουσι Κρόνον. Aliud exemplum peto e V 267: ἀλλὰ σε κυδάλιμοι παῖδες περιτιμήσουσι | καὶ μούσαις γλώσσαις ἁγίαις ἐπιστήσουσι | παντοίας θυσίαις καὶ εὐχαῖς ἐνθεοτύμοις. Ita codices Pr A B et veteres editiones. Addit autem L (et F Fridlibio auctore) in fine vocem *τράπεζαν* miserum supplementum librarii, cui versus omisso *μούσαις* (de quo vide Fridlibii notam) claudicabat. Itaque non probo Alexandri rationem, qui deletο *γλώσσαις* tamquam e margine intrusa vel interpretatione vel emendatione pii lectoris, qui voce *μούσαις* offenderetur, hunc versum concinnavit: καὶ μούσαις ἁγίαις ἐπιστήσουσι τράπεζαν, quod significare voluit: 'et sacris canticis celebrabant aram'. Multo minus Fridlibium laudo, qui ineptum versum exhibuit: καὶ γλώσσαις ἁγίαις ἐπιστήσουσι τράπεζαν — addita ridicula interpretatione: 'und sie werden den Tisch hinsetzen mit heiliger Rede.' Immo lenissima emendatione adhibita ego sic scribo: καὶ μ ο υ σ α ι γ λ ω σ σ α ι ς ἁ γ ῖ α ι ς ἐ π ῑ σ τ ῆ σ ο υ σ ι | π α ν τ ο ῖ α ς θ υ σ ῖ α ι ς κ τ λ. h. e. atque Musae sacris vocibus, non igitur ethnicorum Musae quarum voces sacrae non sunt, praeerunt sacris faciundis.

Transitionibus autem horum codicum, quas Alexander dicit, primis in libris obviis, quid antiqui insit, nihil video. Haec eius sunt verba p. XLV: 'in iis codicibus per totum libri illius decursum (nempe primi et secundi) quem e duobus concretum exhibent, *interpolata* sunt singulis carminis partibus analyses quaedam, sive argumenta brevia, seu verius transitiones prosa oratione scriptae, et in fine eiusdem libri epilógus iambicus a theologo quodam medii aevi confictus.' Mirabitur lector, quid sit, quod interpolatis argumentis sive transitionibus antiquam scripturae rationem in his codicibus probari credat Alexander. Verum eius modi argumenta ne in alteris quidem codicibus desunt, breviora tamen neque iisdem semper versibus adscripta. Itaque I 359 in margine cod. Pr legimus: περὶ Ἰουδαίων. Contra in codicibus F L R garrula interpolatoris loquacitas idem argumentum his verborum ampullis exornavit: εἰτα πρὸς τοῖς εἰρημένους ἐπάγει ἡ Ἐρυθραία τὰ περὶ τῆς ἐκμανοῦς καὶ ἀσυγγνώστου τῶν κυριακτικῶν τόλμης καὶ τῆς διὰ τοῦτο γενομένης κινήσεως τοῦδε τοῦ παντὸς καὶ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναβιώσεως λέγουσα τοῦτα. Item quae ad initium libri secundi in codd. Pr A ita leguntur: περὶ Ἑλλήνων καὶ περὶ θεῶν καὶ περὶ ἁγίων καὶ περὶ χρίσεως, prorsus eadem in codd. secundae classis his verbis proferuntur: ὡσαύτως καὶ τοῖς πολυθεῖαν νεσοδόντας ἐλέγχει τοὺς τε ἀδίκους καὶ ἀμαρτωλοὺς καὶ συμβουλεύει ὡς συγγενεῖς τὸν ἕνα καὶ μόνον σέβειν θεόν, εἰτα παρομιᾶζει (παρομιώζει;) τὴν ἀθλησιν τῶν ἁγίων. καὶ ταλειωτῶν περὶ τοῦ ἀρεκτοῦ βήματος τοῦ σωτῆρος ἡμῶν φησὶ κτλ. Eadem ratio inter utriusque classis codices fere omnibus locis intercedit, ubi talia grammatici alicuius vel librarii addita-

menta ad marginem adscripta sunt, nisi quod extant quaedam adnotationes in Pr A B omisse in reliquis, ut III 62.

Denique quod tertio loco contendit Alexander hos codices, ubi lectiones diversas ab alteris proponant, meliores plerumque et antiquiores proferre, hoc vereor, ne omni ex parte falsum sit. Sane habent aliquot bonae notae scripturas. At cum etiam codicum Pr A B sua quisque et propria habeat, quidni statuamus item in quarto aliquo vel quinto huius ordinis codice, e quo F L R fluxerint, bonas nonnullas extitisse lectiones ab his codicibus servatas? Contra si universum codicum habitum perpenderis, dubium non erit, quin multo deterior sit alterius classis scriptura quam prioris, quod certe Fridlibii, qui corruptis horum codicum scripturis incredibili quadam superstitione se addixit, editio luculenter ostendit. Idem statuatur necesse est, quisquis apparatus eius criticum, quem dicunt, vel summis oculis percurrerit. Postremum vero Alexandri argumentum de libri secundi fine desumptum, ubi 'antiquae' inquit 'sibyllistarum doctrinae non prorsus orthodoxae manifesta quaedam deprehenduntur vestigia, quae in primae classis exemplaribus frustra queras' vanum est, neque ea in re vir doctus sibi ipse constitit. Etenim quae vestigia doctrinae non prorsus orthodoxae in adnotationibus indicavit ad II 331, 335, 348 eadem etiam in codicibus Pr A B leguntur, ut tota sententia ad miserum illum byzantini nescio cuius sed inficeti auctoris epilogum iambicum recadat, quo Sibyllina doctrina de futuro poenarum fine impugnatur, qui sane deest in Pr A B.

Iam si disputationis de his septem codicibus institutae summam paucis verbis in unum comprehendimus, ego quidem sic statuo: scripturae fundamentum in iis oraculorum libris, qui in codicibus H M Q V non extant, h. e. in libris I—III, V, VII et in octavi maxima parte, unico ab antiquiore recensione, qualem servarunt codd. Pr A B, petendum est. Nam reliquorum codicum, ita scripsi in specimine p. 5, si quae sunt propria et praecipua, non contemno quidem, sed ne pluris quidem facio quam aliorum virorum doctorum coniecturas. Et ne hoc quidem concederem, nisi certum et exploratum esset utramque oraculorum recensionem ex eodem fonte fluxisse.

De codicibus H M Q V licet nobis brevibus esse. Continent enim tres oraculorum libros a reliquis codicibus alienos XI—XIV, qui in nostris editionibus octavum secuntur. Omnibus praecedunt VI cum VIII 217—428 tamquam nonus et IV tamquam decimus liber. Praestantissimus autem et integerrimus huius tertiae classis est codex Monacensis a Michaelae Rosaeto Graeco Coronensi (μυχὰλ ὁ ῥοσαῖτος Ἑλληγν ἐκ κορώνης) die VI Ian. a. MDXLI scriptus et siglo H notatus ab editoribus, quorum Alexander curr. postt. p. 124 accuratissime de eo disseruit. Cuius scripturam in omnibus omnium codicum partibus si cum vulgata et Betulei et Opsopoei contulerimus, immane quantum prestare primo statim aspectu intellegitur. Exhibet enim longe diversam et integriorem recensionem, quam, quia plerumque cum Sibyllinorum fragmentis convenit, qualia Lactantius Eusebius Theophilus servaverunt, omnium, quae hodie extant, antiquissimam esse veri simile immo certum videtur. Unde sequitur huius codicis scripturam in libro IV, VI, VIII 217—428 (1—9) reliquis codicibus, nisi qui eiusdem classis sunt, neglectis unico sequendam esse. Atque reprehendendus foret, si quis vitiorum medelam, quorum sane in his quoque codicibus maximus est numerus, e varia aliarum recensionum scriptura petere mallet, quam ex coniectura, modo via procederet ac ratione.

II.

Omnes autem oraculorum codices neglegentissime scripti sunt. Et cum longum sit et supervacaneum singula quaeque vitia enumerare, rem in universum tantum perstringam. Si quis plura seire cupit, adeat Fridlibii apparatus criticum et Alexandri editionem. Itaque primum dicendum est sine ullo fere discrimine usurpari γ , ι , δ , ν , σ . Habent igitur, ut ex innumeris exemplis pauca proferam, in primo libro v. 109 $\kappa\alpha\tau\acute{\eta}\lambda\theta\epsilon\nu$ pro $\kappa\alpha\tau\acute{\eta}\lambda\upsilon\theta\epsilon\nu$ A Pr, v 114 $\delta\iota\sigma\tau\rho\alpha\mu\alpha\nu\acute{\iota}\varsigma$ pro $\delta\iota\sigma\tau\rho\alpha\mu\alpha\nu\acute{\eta}\varsigma$ A Pr, v. 143 $\lambda\epsilon\iota\pi\omega\iota$ pro $\lambda\epsilon\iota\pi\acute{\eta}$ Pr. Praeterea invenies α pro ε et in vicem, ε pro η , α pro α , ι pro σ et λ , κ pro $\lambda\lambda$, μ pro λ , ν pro υ et σ praecipue in terminationibus nominum, υ pro β , σ pro ω et in vicem, $\sigma\varsigma$ pro α rel. Falsi tenores et prosodiae vocabulis appinguntur. Omittuntur litterae et geminantur sine causa. Quae coherent male dirimuntur et contra, confunduntur vocabulorum terminationes propter compendiorum similitudinem, vocabula transponuntur, omittuntur. Saepe librariorum oculi ab altero vocabula aberraverunt ad alterum, ita in primis, ut sequentis vocabuli terminationem in praecedente praecoccuparent: aberraverunt etiam in proximos versus, ut hemistichia omitterent, vel sine causa iterarent, ut alieno loco falsa vocabula ponerent. Neque minus saepe librarii litterarum vel soni similitudine decepti vocabula confundunt. Sententiae causa, qualis ipsis placebat, haud raro proprio Marte vocabula finxerunt metro contraria. Inculcaverunt saepissime voculas $\kappa\alpha\iota$, $\tau\acute{\epsilon}$, $\gamma\acute{\epsilon}$, $\mu\acute{\epsilon}\nu$, $\delta\acute{\epsilon}$ similia. Vides, quam neglegenter versati sint, et cum priorum quisque vitia novis auxerit in suo exemplari librarius, apparebit opinor quanto iure Sibyllinorum editori vel emendatori coniecturarum ei generi indulgere liceat, quod a litterarum confusione et vocabulorum distinctione et transpositione tamquam primis rei criticae elementis proficiscitur. In primis autem cavendum est, ne quid temere Sibyllistis imputemus, quod merum librarii vitium est.

Hos enim scriptores neque insulsos fuisse vel infictos neque omni pulcri venustique sensu destitutos multae oraculorum partes ostendunt, quibus elegantiae cuiusdam et coloris poetici laudem derogare non possumus. Assidue legerant sacrae scripturae libros et canonicos et apocryphos e graeca LXX interpretum translatione, nec mediocriter imbuti erant carminum Homericorum lectione, probe denique versati in ethnicorum oraculis iisque carminibus, quae sub Orphei nomine tum ferebantur, de quo iam Lobeckius dixit in Aglaoph. p. 439 sq. 460. Atque ex his quidem fontibus suum sibi et novum dicendi genus concinnaverunt, mixtum quidem nec elegans, nec tamen adeo horridum, ut barbarismos et soleccismos admitterent, ut vulgares etymologiae et syntaxeos canones neglegerent, ut verborum denique proprietatem infringerent.

Simile fere iudicium de Sibyllistarum ratione metrica ferendum est. Redierunt enim in versibus pangendis ad simplicitatem Homericam neglecta intricata illa sed elegantiore poetarum Alexandrinorum doctrina. Itaque non anxie numerant spondeos, non curant trochaeos neque in versuum clausulis neque in quarto pede. Modo hac modo illa caesura versus distinguunt. Correptiones Atticas ubivis admittunt, productiones brevium syllabarum in caesuris frequentant. Hiatum non pro vitioso habuerunt ante vocabula digammate olim vel spiritu aspero, quem dicunt, instructa in caesuris et post omnium fere pedum fines. Omnes vocales et diphthongos vel in mediis vocabulis ante vocalem corripunt, vocales ancipites α , ι , υ , interdum pro metri necessitate et corripunt et producant. Sed est etiam in his rebus modus

aliquis et finis. Multas licentias invenias in Sibyllinis, non omnes et hoc pro certo ponendum est versus omni numerorum vinculo solutos horum carminum auctores numquam formasse atque omni studio emendanda esse vitia metrica, nisi certam aliquam et constantem licentiae normam eamque ratione firmatam inveneris.

Iam si singula circumspicimus, de caesuris illud tantum dicendum est omnes versus caesura destitutos corruptos esse. Atque unus extat V 156: εἶνεκα πεμῆς | ᾗν τοι πρῶτον ἔθχάνει εἰναλίῳ Ποσειδῶνι — cuius nullam adhuc inveni medelam, nam εἰναλίῳ, quod Alexander proposuit in curis posterr. parum placet, reliquos aut priorum editorum diligentia emendavit, aut nostris curis sanabuntur. Ad hiatum quod attinet, legitimus est primum in caesura trochaica tertii pedis, quam rem praeivit Homerus, v. Hoffmann. Quaest. Homer. p. 87 sqq. Cf. II 217. III 16. 301. 373. 406. 476. 778. IV 69. 81. VII 74. Invenitur in primis ante ea vocabula, quae ab aspiratione incipiant, velut I 105. III 59. 92. 461. IV 160. Aliquot locis caesurae supervenit maior aliqua distinctio II 11. III 672. Secundo loco hiatus admitti potest post theses in fine omnium pedum. Post primum igitur pedem invenitur: I 112. 130. 291. III 10. 341. IV 34 ac duobus locis ante aspirationem III 113. VIII 169. Post secundum pedem semel tantum hiatus inveni III 222 ante ἔργα, quod digammate instructum est apud priscos epicos et saepius in oraculis hiatus facit. In fine tertii pedis hiatus legitimus est post praepositiones bisyllabas: ἀνά V 343. ἀπό II 36. 187 (v. Alex. c. p.) III 311. διὰ II 253. 316. ἐν I 185. 190. ἐν I 260. 261. 318. III 413. ὅπό I 394 (ex emendat. Opsop.) VIII 466 (v. Alex. c. p.). Alios hiatus in hac sede duos tantum inveni in versibus corruptela vacuis, II 251: ὅα ἄνα ἔργα καὶ ποταμοὶ et V 278: ἃ Αἰγυπτὸς καὶ Ἰσθμὸς. Praepositiones etiam in fine aliorum pedum interdum hiatus faciunt, velut ἐν post quartum pedem IV 56, post quintum III 715, καὶ post quintum II 270. III 229. Minime offendisse videtur Sibyllistas hiatus post tetrapodiam bucolicam obviis. Cf. I 259. II 251. III 192. 227. 254. 428. 489. 553. IV 55. 124. 135. 172. V 275 (nisi scribendum μέγα pro ἄγα). 352. 422. Praeter ea in fine quinti pedis inveni hiatus III 563. IV 39. 67. V 191.

Tertium concessi hiatus genus illud est, quotiens xxi in fine spondei positum ante vocalem non corripitur. Quod cum in multis versibus factum sit, erraverit si quis, ubi per sententiam licet, et xxi scribendum esse censeat. In primis autem hoc factum est in fine tertii spondei: I 66. 211. II 183. 213. III 87. 258. 598. V 84. VIII 467 — etiam quarti III 204. IV 59. V 108 (nisi legendum est φῶτας e Lactantio) VIII 311 — nec non primi V 377. Hiatus in thesi spondiaca nullam excusationem e coniunctione xxi habet in versibus, qui corrupti non videntur, hisce tantum: II 288. III 163. 519. 674 (de quo versu quae olim parum circumspecte scripsi in dissertatione ad monstri instar deformavit operariorum negligentia). V 92 ante interpunctionem.

Iam vide quaeso, quae sit decantata illa Sibyllistarum licentia in rebus metricis. Atque syllabae breves consona clausae producantur arseos vi, quam dicunt, quotiens caesura locum habet in secundo tertio quarto pede. Neque breves syllabae quaecumque, sed terminationes tantum in αν. (δταν, ὁπόνταν) I 319. 362. 377. 387. II 6. V 506. VIII 87. 88, α: III 597. 789, υ I 352. II 292. III 6. 536. IV 150. V 178, α: I 198. 386, ον I 135. 364. II 40. 172. 200. III 254. 285. 770. V 192. 343, ο: I 227. 262. II 324. III 90. 420. 758. Multo rarius producantur syllabae apertae in α, ε, ι terminatae ante liquidas iisdem in pedibus: III 784. V 167. 187. 479.

VIII 258. Etiam α sequente x, V 275, ε sequente x III 466 (quinto pede), sequente π, I 269, sequente τ, I 358. Quibus accedit singularis aliqua productio, sed nulla coniectura sollicitanda III 700: οὐδ' ἀτελεύτητα, ὅτι κεν.

Verum quam proxime absint hae licentiae a metrica carminum Homericorum ratione, ipsi perpendant lectores, neque nobis in re trita ac vulgari opus erit exemplis singula probare. Iam videamus, num quid in reliqua commentationis parte ab his scripturae et emendationis fundamentis profecti in oraculorum constituenda lectione proficiamus. Ne interpretis quidem officium detrectabimus, quotiens facta erit occasio.

III.

Prooem. v. 86: οἰκοῦντες Παραδείσου ὁμῶς ἐριθηλέα κῆπον. sermo est de piis animis nullo idolorum cultu conspurcatis earumque post mortem condicione. ὁμῶς ad sententiam prorsus abundat. non abundat I 101, neque cum πᾶς coniunctum in aliis oraculorum locis, quos citavit Alex. c. p. p. 139. collato I 26: αὐτὰρ ὁ μούνης ἐὼν Παραδείσου ἐριθηλέϊ κήπῳ hic quoque legendum videtur: οἰκοῦντες μούνησι II. ε. x. ceterum ὁμῶς abest a Theophili codice. addidit vocem Castalio ex Lact. I. D. II 13. — *Lib. I* 21: οὐρανόνθεν καθορῶν· οὕτω τετέλεστο δὲ κόσμος. ita Alex. codd. habent ὁπότετετέλεστο. I. ὁπὸ δὲ κόσμος τετέλεστο. hanc enim productionem admisisse Sibyllam supra vidimus. de sententia v. Macar. Hom. XLV p. 222 citante Alex. p. 13: ὁμοῦ κόσμους ἐδημιούργησε ὁ θεός, τὸν μὲν ἄνω τοῖς λειτουργηκοῖς πνεύμασι, — τὸν δὲ κάτω τοῖς ἀνθρώποις ὑπὸ τὸν αἶρα τοῦτον. de tmesi, quam dicunt, v. Alex. exc. VII p. 584. — Quod v. 60 de Deo narratur, qui serpentem peccati originalis auctorem νηρόνι καὶ κενεῶνι ποιήσατο γαῖαν ἐρεῖδεν, ineptum est. I. γαῖαν ἐφ' ἐρπειν. cf. Genes. 3, 14: ἐπὶ τῇ στήθει σου καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύσῃ. — v. 76: γνωστοὺς δ' οὐκ ἐγίνωσκον I. δ' οὐκ ἐγίνωσκον e Turnebi libro. — v. 85: ἀλλ' οὗτοι πάντες καὶ εἰν Ἀἰῶνα μολόντες | τιμὴν ἔσχον καὶ ἐπὶ πρῶτον γένος ἦσαν. sensum Alex. esse voluit: 'in honore fuerunt, quod ad primam mortalium gentem referrentur'. in c. p. ἐπὶ πρῶτον legendum esse censuit. verum I. καὶ ἐπὶ h. e. in primis cum primam gentem constituerent. — v. 132. 3: σοὶ δ' ὦκ' ἐκ ῥέτης τιν' ἀνιψήτοις τεθηλὸς | δουράτεον κέλομαι δόμον ἀφθιτον ἀσκήσασθαι. Alex. recte e codd. R L δῶμ' dedit, non recte ex iisdem libris τιν' omisso γε scripsit, quod alter tantum exhibet. nam etiamsi hiatus in caesura factus ferri potest, tamen a codd. praestantiorum scriptura propius aberit lectio τί γ'. — v. 139: γαῖα δέ μοι στήριγμα ποδῶν, περὶ σῶμα κέχυται | ἀήρ I. κέχυται περὶ σῶμα. — v. 199. 200: ἀλλ' ὅτε δὴ γενεῇ τὰ μάτην ἐλάλησεν ἀθέσμιον | ὁψιστός τ' ὤφθη, πάλι δ' ἔαχε φωνήσεν τε. ne quem articulus offendat ante μάτην cf. v. 143, ubi in codicibus est καὶ εἰς αἶον ἄφωνα τὰ πάντα. verum I. πάλιν ἔαχε (πάλιν ἔαχε R L). etiam τ' post ὁψιστός suspectum est. — v. 202: ἔσσα τε ἡματι τῷ σοὶ ὑπέστην καὶ κατένευσα. I. ὁσοῦντι ἡματι. de elisione cf. v. 203: μὲν ἔπραξαν. emendationi favent codd. R L, in quibus scriptum est ἔσσα τοι. — v. 207 corruptissimum codd. exhibent: τετραπόδων φύλα καὶ ἐπετών καὶ πετεργῶν. Alex. scripsit: τετραπόδων [τά τε] φύλα καὶ ἐρ-
πατὰ καὶ πετεργά. ego supplere malim: τετραπόδων μὲν. in fine ser. πετεργά, nam ita Pr A B, ut infra v. 277, eandemque scripturam habent codices tertiae classis XII 345. restituenda etiam prooem. v. 66. — v. 251: ἄψ ἐπὶ Νῶε πάλιν δέ τε ἤλυθε. sermo fit de columba, quae paullum in terris versata rursus ad arcem redit. I. δ' ἐπανήλυθε, nam arca constitit in excelso montis. — v. 281: ὀϊστός ἐξῆλθεν οἷς εἴκοσι καὶ μίαν ἡῶ I. εἰς ἔκοσι, quod miror fugisse Alexandrum. —

v. 294: τρεῖς γὰρ βασιλεῖς μεγάθυμοι | ἄνδρες δικαιοτάτοι μοίρας διαδελήσονται | πολλοὶ δ' ἄρ' ἔσονται χρόνον.
 dualis ἄνδρες ferri non potest atque codd. habent ἄνδρες. tres illos viros Alex. in adnotatione
 rettulit ad Saturnum eiusque fratres. eodem vero etiam de tribus Saturni filiis accipi posse
 postea monuit. hoc mihi verum videtur, itaque haud scio, an scribendum sit: ἄνδρα δικαιο-
 τaton μοίρα διαδελήσονται, iustissimum virum calamitate afficient. cf. similem locum III 52.
 verbum διαδελήσονται non posse dividendi sensu intellegi, ut voluit Alex., apertum est. — v. 297:
 γαίῃ δ' αὖ καρποῖς ἐπαγλάσσεται αὐτομάτως | φουμένη πολλοῖσιν l. φουμένοις. — v. 369: κατὰ βεβόλη-
 μένοι οἴστρον | στήθεα καὶ κραδίην, ἀτὰρ ὄμασιν οὐκ ἐσορῶντες. l. οὐδὲν ὁρῶντες. loquitur Sibylla de mi-
 seris illis obcecatis, qui Dominum nostrum cruci affixum tamquam peccatorem ludibrio habebant.

Lib. II 1: ἦμος δὲ κατέπαυσε θεὸς πολυπάντορον ὥδῃν. l. δὴ coll. VII 489: ἦνέκ' ὅτ' μοι
 θυμὸς ἐπαύσατο ἔνθεον ὕμνον. — v. 40: καὶ τότε γὰρ μέγας . . . . ἀγὼν εἰσελαστικός ἐστι | εἰς πᾶν
 οὐράνιον. Alex. in nota: 'quidni potius οὐρανὸν?' at l. εἰς πᾶν οὐράνιον coll. 200. III 86. —
 v. 168: τότε δὲ ἰσίων ἀκατάστασι' ἀνδρῶν. codd. habent ἀπικατάστασις. itaque non dubito, quin
 scribendum sit ἀκατάστασις. — v. 190—192: αἱ ἰσίοι καὶνὸν ἐν ἡματι φορτοφορῶσι | γαστέρι
 φοραθῶσιν, ὅσαι δὲ τε νήπια τέκνα | γαλοχοῦσιν, ὅσαι δ' ἐπὶ κόματι νασιτάουσιν. legendum esse ὅσαι
 quivis videt. ceterum κόμα hoc loco idem est quod κόμη, atque αἱ ἐπὶ κόματι νασιτάουσιν sunt
 puerperae, vel potius mulieres puerperii causa domum servantes, quod fugit editores omnes,
 nam ridicule, de quo mireris, vertit Alex. 'vae, qui propter aquas habitabunt,' Fridl. 'welche
 wohnen auf wogender Meerfluth,' quasi ineptire hoc esset oracula interpretari. — v. 208:
 κοῦκ' αἱ ποτήσονται ἐν ἡέρι ἄπλετοι ὄρνεις. hiatus ferri potest, at coll. VIII 342 hic quoque scribe
 ἐπ' ἡέρος. — v. 220: κλειῖθρα πέλωρα πολὺν τε ἀχαιέων 'Αἰῶα | ῥηξάμενος Οὐρέη. tolle τε, quod
 misere abundat. in ἀχαιέων prima syllaba producitur, ut totiens α in initio vocabulorum
 longiorum in Sibyllinis. — v. 249: Ἀμβρακίδα καὶ Ἰωνᾶς καὶ οὗς ἔκταν Ἐβραῖοι. horridum ver-
 sum sic refingo: Ἀμβρακίδα, Ἰωνᾶς καὶ οὗς ἔκτειναν Ἐβραῖοι. de hiatu in fine tertii pedis supra
 dixi. — v. 283—85: ὅσαι τοκετοῖς ῥέπτουσιν ἀθέσμως | φάρμακον ἧ καὶ φαρμακίδες σὺν τοῖσι καὶ αὐτοῖς |
 ἱερῇ ἀπουρανίῳ καὶ ἀφθαρτοῖσι θεοῖσι | κίονι προσπελάσσειν, nempe columnae ante tribunal inferorum
 positae. τοκετοὶ etiamsi in prooemio Agathiae et in ipsis oraculis VIII 473 pro partu, infan-
 tibus positum est, desideramus tamen hoc loco, quo longa peccatorum series enumeratur, con-
 iunctionem. itaque legendum fortasse ὅσαι τε τέκους. sequentia verba nullum sensum exhibent.
 sublata distinctione maiore, quae in codd. omnino deest, post ἀθέσμως scrib. φαρμακίδες ἧ φαρμα-
 κίδας σὺν τοῖσι καὶ αὐτοῖς, nempe cum his omnibus, quos ante poeta recensuit. καὶ post ἧ recte
 abest a codice A. de α producto in φαρμακίδες cf. III 225 et qui in lexicis citantur Hippon. fr. 44.
 Tzetz. Chil. V 756. deinde recte Alex. ἐπουρανίῳ coniecit; sed auribus ingratis est ter-
 minatio οἷο uno in versu ter repetita; itaque censeo olim fuisse ἐπουρανίου καὶ solemni illo
 hiatu post καὶ in fine tertii pedis. secuntur verba: ἐπὶ περὶ κύκλον ἅπαντα | ἀκάματος ποταμός τε
 ῥέει πυρός. coniunctio alienissimo loco inculcata abest a codicibus, qui ῥεῖ habent; fuit fortasse
 ποταμός ῥεῖσει πυρός, quam futuri formam novimus ex Ev. Ioan. 7, 38. Adverbio δεινότητις,
 quod v. 291 legitur nova auctoritas accessit e cod. S. miror Alex. in exc. VII hanc formatio-
 nem rarissimam (v. Buttm. gr. gr. II. p. 346) silentio praeterisse. — v. 296. 7: ἐκ ποταμοῦ
 μεγάλου πύρινος τροχὸς ἀμφικατέρβει | αὐτοῖς, ὅτι' ἄρα τοῖσιν ἀτάσθαλα ἔργα μεμῆλαι. plusquamperfectum
 ferri non potest, l. μεμῆλεν, ut infra v. 314. 428 — v. 303: ἀλλὰ μακρὰν ζοφόνδ' ὑπὸ τάρταρον
 εὐρίεντα | τερμένον βύσσοντα, l. μακρόν. — v. 326. 7: κοῦκ' ἐρατὶ τις ὢλωε, νύξ ἤλοθεν, οὐδὲ μὲν

αὐριον | οὐκ ἐχθρὸς γέγονεν, οὐκ ἤματα πολλὰ μεριμνᾷν. emendatio petenda ex VIII 424 sqq. l. νῦν ἔλυθεν, αὐριον ἔσται, deinde μερίμνης. v. 329 qui sententiae connexum mirifice turbat, non tam eradendum esse censeam cum Alex., quam superius reponendum post v. 325. — v. 333. 4: ἐκ μαλεροῦ πυρὸς καὶ ἀθανάτων ἀπὸ βρυγμῶν | ἀνθρώπους σώσει δώσει καὶ τοῦτο ποιήσει. Alex. c. codd. R L μακραίωνων τ' ἀπὸ βρυγμῶν recepit et priorem lectionem propius sane accedere ad theologicam veritatem, sed contra auctoris mentem totiusque loci tenorem pugnare ait. fuit sine dubio καὶ ἀκαμάτων ἀπὸ βρυγμῶν. pro μαλεροῦ l. μαλεροῦ δὲ, qua particula hoc loco carere non possumus. — v. 342: ἤλιτον οὕτε γάμων μεμελημένη οὕτε λογιμοῦ. codd. habent λογιμοῖς, l. λογιμοῦν. — v. 346: ἐμῶν ἀπὸ μαστικτῆρων | ῥῶσαι δὲ με κυνῶσιν ἀναιδέα πρήξαν γε. codd. Pr A B omisso γε habent πρήξαν. praestat τε πρήξαν. Alex. postea recte intellexit γε ita in fine positum ferri non posse. at quam commentus est ratiocinationem ad defendendum verbum πρήξαν mihi vana videtur.

Lib. III 1: ὠψιβρεμέτα μάκαρ οὐράνιος, δς ἔχεις τὸ Χερουβίμ | ἱερμένον. at primum l. ὠψιβρομος quod ex veri simili Piersoni coniectura extat in Orph. h. 19, l. memoria formae Homericæ lapsus calami traxit apud librarium. deinde l. οὐράνιος. in archetypo fuit οὐράν', quod servaverunt R L, apice non pro apostropho posito, ut putavit alter librarius, qui pravo hiatu lubanti versui subvenire sibi visus est, sed pro compendio terminationis ος, ut sæpe in his libris, cf. I 215. τὸ Χερουβίμ habent iidem codices, quam scripturam non solum loci Ps. 79, 2. 18, 1: ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβίμ, commendant, sed quæ prorsus necessaria videbitur reputanti grammaticorum præceptum numero singulari χερουβεῖμ et σαραφεῖμ plurali χερουβίμ et σαραφέμ scribendum esse, de quo Dindorfius dixit in Steph. Thes. v. χερουβίμ, nec non ad Athan. Alex. præc. ad Ant. p. 68. initio versus secundi l. ἱερμένος, non enim Cherubim circa Dei solium sedent, sed psalmi Deum καθήμενον ἐπὶ τῶν Χερουβίμ nobis ostendunt, id quod rectissime adnotavit Boissonad. ad Philostr. ep. p. 208. sane perquam moleste terminatio ος totiens repetita auribus accidit, sed Sibyllistas minime fuisse cacophoniae osiores innumeri oraculorum loci ostendunt. ceterum in his sua cuique scriptori placuit ratio. apud Herod. IV 23 ita legitur: συν-εχίς δὲ τοῦτοι ἐν τοῖσι αὐτοῖσι τόποισι κατοικημένοι εἰσὶ, τοῖσι ὄνομα κεῖται Ἰερκαί. finge hæc Rhenchliniano oro pronuntiata esse. apud Libanum tersissimum scriptorem T. I p. 129 R. hæc inveni: καὶ ἐν αὐταῖς ταῦται ταῖς τοῦ πάθους ἡμέραις. verum ταῦται utpote ortum ex dittographia delendum videtur. denique de mensura vocabuli ἱερμένος v. Jacobs. ad Anth. Pal. III, 1 p. 242. — v. 39: οἷς κακὸν ἐν στήνεσσι ἐν μεμνημένος ὀστῆρος. Alex. præeunte Castalione dedit κακός. fortasse nihil mutandum. vertas: quibus malum h. e. peccatum in pectore est tamquam vesanus asilus. — v. 44: χῆραί τε γυναῖκες | στέρεσσι κρυφίως ἄλλους πολλὰ διὰ κέρδος, l. πολλόν. — v. 55: οἳ μοι δαλαίη, πῶς' ἐλεύσεται ἡμᾶρ ἐκεῖνο, l. τότ' secundum totius sententiae connexum. ἡμᾶρ ἐκεῖνο est dies extremi iudicii, παρὸν ἡμᾶρ v. 59. — v. 57: ἄρτι δὲ τοι κτείσθε ἡμᾶρ ἐκεῖνο est dies extremi iudicii, παρὸν ἡμᾶρ v. 59. — v. 57: ἄρτι δὲ τοι κτείσθε πύλεις κοσμεῖσθε τε πᾶσαι. versus initium ineptum est. coll. XIII 64 putavi aliquando scribendum esse αὐτὰρ νῦν. — v. 82: ἐπόταν θεὸς αἰθέρι ναίων | οὐρανὸν εἰλήσῃ καθάπερ βῆλιν εἰλάται. versus desperatus. coll. VIII 233. 413 certum est legendum esse εἰλήσῃ. at clausula versus illis locis prorsus alia. versus qualiscunque evadit, si scribitur: οὐρανὸν εἰ-λήσῃ εἰλισσομένην ὅτε βῆλον, coll. Apollin. Ps. CI 53: πάντα δ' ἐναλλάξουσιν ἐλίσσόμενοι ὅτε φᾶρος in metaphrasi Ps. 102, 26: καὶ ὥσει παραβόλων ἐλξίς αὐτοὺς καὶ ἀλλαγῶνται. sed placet adhuc sententia iam olim prolata genuinam intercidisse scripturam adscripto in margine altero e notissi-

mis sacrae scripturae locis Apoc. 6, 14. Ies. 34, 4. — v. 83: καὶ πείσεται πολύμορφος ὁλος πόλος ἐν χθονὶ δάκ. codd. omisso καὶ habent πείσεται (πεισεται S) h. e. πείσεται fictum ad analogiam formae εἰσεται. — v. 127: καὶ ῥ' ἐκριναν βασιλῆα Κρόνον, l. καὶ κριναν. quam coniecturam nescio a quo prolata qui haud probabilem vocavit Alex. exc. VII p. 602 propter usum particulae ῥά non facile huc a librariis inductum, non cogitavit de superscripto ἀνθρώπων in praecedente versu. — v. 128: οὐνεκά τοι βρέσθιστός τ' ἦν γὰρ καὶ εἶδος ἄριστος. Alex. πρέσθιστος ἔην καὶ εἶδος ἄριστος. l. ἔην τε καί.

v. 144. 5: Δωδώνην παριοῦσα, ἔθεν ῥέεν ὑγρὰ κλέουθα | Εὐρώπῳ ποταμοῖο. praestantiores libri omnes Εὐρώπῳ, quod unice rectum, v. Bergk. in Iahn. Ann. 1860 p. 317. — v. 150: καὶ ῥ' εἴχ' ἐν δεσμοῖσι Κρόνον, scilicet Titan cum sexaginta filiis. εἴχ' nimis languet. l. καὶ εἴρεξ'. — v. 167: οἶκος μὲν γὰρ πρότεστος Σολομώνιος ἄρξει. numerus ingratisissimus. l. πρότεστος μὲν γὰρ τ' οἶκος, quem verborum ordinem ipsa sententia commendat. γὰρ τε saepius in oraculis pro γάρ, velut v. 155. — v. 171. 2: αὐτὰρ ἔπειθ' Ἕλληνες ὑπερφύλοισι καὶ ἀναγνοῖ, | ἄλλο Μακεδονίης ἔθνος μέγα παικλὸν ἄρξει. plene distinguendum est post ἀναγνοῖ, ut etiam post v. 51. 110. deinde l. εἴτα M. flagitante sententia, cf. v. 161. — v. 209: Καρσί τε Παμφύλλῳις τε, l. Παμφύλλοις τε, ut v. 169, Παμφύλων v. 515. utraque forma utitur Sibylla, verum o nunquam correpto, de quo ipse Alex. praecipit c. p. ad V 339. — v. 221: οὕτε γὰρ χέλιον κόκλιν ὀρόμεν scil. μεριμνῶσι. dura est correptio in κόκλιν, et cum codd. habeant κόκλιν vel κόκλου, legendum censeo ἡ λιακοῦ κόκλου. — v. 242: οὐδέ γε χήρας θλίβει, μᾶλλον δ' αὐτὲ βοηθεῖ | αἰεὶ ἐπαρκαίων, l. οὐ χήρας θλίβει, μᾶλλον δ' αὐταῖσι βοηθεῖ | αἰεὶ ἐπαρκαίων. — v. 249: λαὸς ὁ δωδεκάφυλος ἐν ἡγεμόσι θεοπέμπτοις | ἐν στόλῳ πυρόεντι τὸ νοκτερινὸν διωδεύων, l. ἐφ' ἡγεμόσιν, nam ἐν pro σύν, ut putavit Alex. exc. VII p. 595, dici non potest; contra ἐν στόλῳ rectum. cf. Exod. 13, 21: ὁ δὲ θεὸς ἡγήσατο αὐτῶν ἡμέρας μὲν ἐν στόλῳ νεφέλης δεῖξαι αὐτοῖς τὴν ὁδὸν τὴν δὲ νόκτα ἐν στόλῳ πυρός. Finxit Sibylla non Deum ipsum, ut in codice sacro, sed Dei angelos in columna ignea viam praevisse Iudaeis. qua in re haud ita discrepat a Philone, qui de vita Mosis I p. 628 A de nube ista sive columna ignea haec coniecit: τάχα μέντοι καὶ τῶν ὑπάρχων τις ἦν τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἀφανὴς ἄγγελος ἐγκαταληγμένος τῇ νεφέλῃ προηγήμενος, ὃν οὐ θέμις σώματος ὀφθαλμοῖς ὁρᾶσθαι. — v. 275. 6: πάντα χαμαὶ πεσέονται, ὅτι φρεσὶν οὐκ ἐπιθῆρας | ἀθανάτοιο θεοῦ ἄγνὸν νόμον, l. ἄγνῳ νόμῳ. reliqua sana sunt. etenim cum in Homero inveniantur formae πιθήρας, πιθήρας parendi obsequendive notione, v. Buttm. gr. gr II p. 265, neminem offendet ἐπιθῆρας, quod codd. paene ad unum omnes tuentur. ἐπιθῆρας quod Alex. et Fridl. ex editione Pr retinuerunt, aut vitium typothetarum, aut commentum Betulei est. in codice Monacensi meis oculis alteram inveni scripturam.

v. 283: ὅς ἐπέκρανε θεός σοι καὶ βροτός. fortasse legendum est θεός σοι ὁ καὶ βροτός, ut Christum significet Sibylla eiusque duplicem naturam; nondum assentiri potui Alex. qui ex peiorum codicum scriptura dedit ὅς σοι ἐπέκραναν θεός ἄμβροτος. sane haec libri tertii pars scripta videtur a Iudaeo Alexandrino, verum is, qui eius oracula continuavit inde a v. 295 Christianus iudaizans circa Antoninorum tempora potuit etiam antiquiorem scripturam praesertim in extremis versibus paululum immutare. — v. 301. 2: ὅσα καὶ τῇ Βαβυλῶνι ἐμήσατο ἄλγεα λυγρὰ | ἀθανάτος ὅτι θεοῦ ναὸν μέγαν ἐξαλάπαξεν. praecedit θεός νόμῳ ἐνθεοῖς λέξαι. pro ὅσα καὶ l. ὅσα γὰρ. deinde Alex. scripsit ὅτι οἱ ναὸν partim ex codd. R L, qui ὅτι οἱ θεοῦ habent. sed praestantiorum codd. scriptura non mutanda. θεοῦ enim, ut dixi in dissert. p. 5, per synizesin monosyllabum, quam rem si non in hoc casu, tamen in θεοῖ, θεῶν, θεοῖσι praeverunt Homerus, He-

siodus alii. cf. Spitzn. de vers. her. p. 186. Muetzell. de em. Theog. p. 37. sic infra v. 762 θεῶν monosyllabum, si Lactantium sequimur cum Fridlibio. θεός, ut apud tragicos poetas sæpiissime, v. Pors. ad Eur. Or. 393, monosyllabum I 122. V 432. omnino, quid Sibylla in synizesi sibi concesserit, discas ex Alex. exc. VII p. 605. verum V 459 pro καί reponendum est εἰς. — v. 309: καὶ θυμὸς τέχνους αἰώνιος ἐξολοθρεύσει. Alex. 'cum τέχνους supple σὺν vel ἄμα.' hæc non intellego. I. θυμὸν. — v. 312: ἐξέχεας ἀνδρῶν τ' ἀγαθῶν τε δικαίων αἶμα. postrema vox molestissima, nam αἷματος præcessit v. 311, αἶμα sequitur v. 313, deest in codd. R L, qui versum per τε ἀνδρῶν δικαίων claudunt, quod Alex. in ἀνδρῶν τε δικαίων mutavit. sed ἀνδρῶν repetitum æquè displicet. itaque propter Apoc. 16, 6: ὅτι αἶμα ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέχουσιν, legendum videtur: ἐξέχεας ἁγίων ἀνδρῶν τ' ἀγαθῶν τε δικαίων. — v. 342: αὐτάνθρωποι πεσόνται ἐν Ἀσσίῃ μὲν Ἰασσοίς. probò etiam nunc quæ scripsi in dissert. p. 7: 'I. ἐν Ἀσσίῃ [γῆ] μὲν Ἰασσοίς. ceterum notandum est in oraculis Sibyllinis ubique legi Ἀσσίς, Ἀσσιδος, Ἀσσιῖ per geminatam litteram σ. apud antiquiores epicòs Ἀσσίς pænultimam habet productam et per unum σ scribitur, cf. Naek. ad Chær. p. 115. atque sic olim etiam in Sibyllinis oraculis scriptum fuisse apparet e varia codicum (cuiusvis ordinis) scriptura III 354. IV 71. 79. V 443. 466. VIII 72. 154. IX 205.' a qua scribendi consuetudine cum ne Alexandrini quidem poetæ recesserint, cf. Apoll. Rhod. I 444. Mosch. id. 2, 9, neque Nonnus Dion. XIII 4. 41 (Εὐρώπης δὲ γενέθλια καὶ Ἀσσίος ἔθνεα γαίης). XVII 18, hanc formam omnibus poetarum locis restituendam esse censeo. coniecturæ nostræ quodam modo ipsi favere videntur codd. qui ἐν Ἀσσίῃ habent. — v. 346: Ἀντιγόνη Μαγνησία Μυκίνη Πάνθεια, tribus vitiis laborat: ultima correpta in Μαγνησία, antepenultima in Μυκίνη male producta et, quod peius est, neglecta cæsura. I. Ἀντιγόνη Μαγνησία Πάνθεια Μυκίνη. producta pænultima in Μαγνησία ut in παραλίας III 493 nec non in ἀκαρπία, ἀταξία, ἀθανασία, μεσημβρία, θυσιή cf. Alex. exc. VII p. 603. e. p. ad III 493. — v. 359. 60: πολλάκι δ' ἄβρογν σεῖο κόμην δέσποινα τε κείρει | ἥδ' ἔδωκεν διέπουσα, τὰ οὐρανόθεν ποτὶ γαῖαν | ῥέπει. I. ἥ σ' ἔδωκεν διέπουσα ἀπ' οὐρανόθεν. credo hoc iam voluisse Alexandrum, nam Castalionis versionem ita mutavit: 'et pœnas repetens nunc te de vertice celso pronam affliget humi, nunc rursus ad æthera tollet'. δέσποιναν esse ipsam Fortunam Romæ dominam bene vidit Alex.

V. 361—66: ἐκ δὲ γαίης πάλιν οὐρανὸν εἰς ἀνεγείρει | ὅτι βροτοὶ παύλου ζωῆς ἀδίκου τ' ἐνέχοντο. | ἔσται καὶ Σάμος ἄμμος, ἐστίται Δῆλος ἄδελος | καὶ Πώμη ῥόμη· τὰ δὲ θέσφατα πάντα τελεῖται | Σμύρνης δ' ἄλλομένης οὐδεὶς λόγος ἐκδικος ἔσται | ἀλλὰ κακῶς βουλήται καὶ ἡγεμόνων κακότητι. versuum ordo turbatus est. atque v. 362 alienam sedem occupare dubium non erit. Opsopœus hoc loco lacunam subesse putavit. at ne v. 366 quidem cohaeret cum præcedente. equidem versus sic transponendos esse censeo: (362) Σμύρνης δ' ἄλλομένης οὐδεὶς λόγος ἐκδικος ἔσται | ἀλλὰ κακῶς βουλήται καὶ ἡγεμόνων κακότητι | ἔσται καὶ Σάμος ἄμμος, ἐστίται Δῆλος ἄδελος | (365) καὶ Πώμη ῥόμη· τὰ δὲ θέσφατα πάντα τελεῖται, | ὅτι βροτοὶ κτλ. primum versum Alex. post Castalionem ita vertit: 'nullaque erit Smyrnæ pereuntis mentio vindex.' neque aliter Fridl. 'und geht Smyrna zu grund, so erhebt kein wort sich zum schutze,' quod vereor, ut verbis inesse possit. mihi sententia videtur hæc potius esse: delendæ Smyrnæ non iniusta erit ratio, immo propter prava consilia et principum perversitatem ut Smyrna, etiam Samos, Delos, Roma evertentur. — v. 382: Εὐρώπης τε μέγιστον ἀνασταχούσεται ἄλγος, I. Εὐρώπη τε, quod vel dativus Ἀσσί in præcedente versu commendat. ita iam Struv. opusc. I p. 111. — v. 388: ἤξει καὶ ποτ' ἄπιστος ἐξ Ἀσίδος ὄλβιον οὐδας. I. ἄπιστος ἐς, v. ad [III] I. legerem ἄπιστος cum Alexandro, cf. Hom.

α 242, nam ἄπῳτ' *ex improvise*, quod proposuit, vereor ut adverbii locum obtinere possit, nisi vana esset tam ambiguo loco, ubi Sibylla non facta vaticinatur, ut solet, sed futura, omnis emendatio, quæ ad sensum facit, itaque corruptus maneat etiam v. 399, quamquam sub οἷῶν ὧν latere censeo οἷωνῶν. formam φθίστη (400) Sibyllam in suo legisse Homero probabile fit ex iis, quæ Kœchly ad Quint. III 17 disputavit. — v. 405—7: ἐν πόλει Ἀντάνδρῳ σισίχθονος Ἐννοσγαίου, ἣν τότε φημιξουσιν ἐπωνυμίην Δορύλαιον | ἀρχαίης Φρυγίης πολυδακρύτου κελανῆς. præcessit ὁπότε καὶ Πείρης μακρὸν γένος—ἄιστον γένηται. removebitur difficultas inde orta, quod Antandrum urbem, quæ ne est quidem Phrygia, postea Dorylaeum appellatam esse tradit Sibylla, de quo universa tacet antiquitas, si v. 405 secundum I 187 legitur: σὺν πόλει αὐτάνδρῳ σισίχθονος Ἐννοσγαίου, ἣν ποτε κτλ. atque αὐτάνδρῳ discrete exhibent codd. A B. sententia est: 'peribit una nocte gens Rheæ simul cum urbe Neptuni eiusque incolis, quam aliquando Dorylaeum vocabunt.' Dorylaeum urbs recentiore ævo videtur condita esse, cuius primam Strabo, quod sciam, mentionem facit, neque ulli extant Dorylaensium nummi ante Domitiani ætatem excussi secundum ea, quæ Alex. ex Mannerti geographia attulit. Neque est cur fidem derogemus Sibyllæ eam in alius urbis successisse locum terræ motibus deletæ, qui suam quasi et propriam sedem Phrygiam sibi delegerant, de quo adeundus omnino Strab. XII p. 578: σχεδὸν δέ τι καὶ πᾶσα εὐσευστός ἐστιν ἡ περὶ τὸν Μαίανδρον χώρα καὶ ὑπόνομος πυρὶ τε καὶ ὕδατι μέχρι τῆς μεσογαίας, etiamsi is nullos in Phrygia epicteto commemoravit. ἀρχαίη Φρυγίη est magna Phrygia, quod si verum est Sibyllam antiquum aliquod ethnicorum oraculum de Phrygia vulgatum suum in usum convertisse, non dubito quin κελανῆς v. 407 olim Celænas urbem spectaverit. de Neptuni cultu apud Phryges mediterraneos idem auctor est Strabo l. l. — v. 413: ἀλλὰ καὶ αὐθις ἔλωρ ἐπὶ ἀνθρώποισιν ἐρασταῖς. codd. τε αὐθις. veram scripturam μετ' αὐθις exhibet v. 447. cf. Aesch. Eum. 470.

V. 421: νοῦν δὲ πολλὴν καὶ ἔπος θ' ἔξει ἑμυστρον διανοίας | οὐνόμασιν ὁσὶ μισγόμενον. vaticinatur Sibylla de Homero. vitiosam codd. scripturam Alex. correxit scribendo ἄμυστρον διανοίας, quod vero displicet, quia sententiam impeditiorem reddit. neque ipsius interpretatio 'voxque sonoris apta modis ei erit' quomodo in verba græca quadret intellego. fortasse leg. καὶ ἔπος διανοίας εὐμυστρον ἔξει, h. e. magnum ingenium habebit et carmen sive dictionem poeticam sententiis apte distinctam. sequentia verba non cum Alex. ad Homeri dialectum referam mixtam et quasi duplicem ex ionica nempe et æolica conflatam, nam ὀνόματα non sunt dialecti, sed ad Iliadis Odysseæque nomina. atque haud scio, an etiam ἀμοιβαῖα ἔργα v. 432 ad duplex Iliadis Odysseæque argumentum referri debeat, quibus opera belli et pacis continentur. μισγόμενον sanum esse non credo. — v. 424: γράψει τὰ κατ' Ἴλιον οὐ μὲν ἀληθῶς | ἀλλὰ σαφῶς, ἔπειτα γὰρ ἑμοῖς μέτρων τε κρατήσῃ. Alex. corripbat μέτροις τε κρατήσῃ secundum XI 167, at κρατῆσθν potiundi notione semper cum genetivo coniungitur, nunquam cum dativo, qua in re peccare potuit ineptus auctor libri undecimi, non potuit poeta Antoninorum æqualis. l. ἐπέων γὰρ ἑμῶν μέτρων τε κρατήσας. — v. 437: καὶ σὺ τότε ἄρη, Βοζάντιον Ἀσσιῶα σιέρῃ, unde quod Alex. coniecit: καὶ σὺ τότε ἀρεῖγ, Βοζάντιον, Ἀσσιῶα σιέρῃ, quod significare voluit: 'amorem i. e. cupiditatem movebis Asianorum, nimirum ut bellum tibi inferant', multis numeris displicet. primum verba obscura atque soloeca sunt. deinde versus duobus locis claudicat. neque præstat, quod idem vir doctus in adnotatione coniecit: καὶ σὺ ποτ' ἄρη, Βοζάντιον, Ἀσσιῶα σιέρῃς. dum meliora quero, interim propono: καὶ σὺ τότε, Θρηάκης Βοζάντιον, Ἀσσιῶα ἀρεῖς h. e. et tu Byzan-

tium Thraciæ urbs illo tempore Asiam debellabis. Thraces Byzantii infra commemorantur v. 474. — v. 442: Κόζικ' ὦ οὐκ ἔτιρα Προποντιδὸς οἰνοπόλου. correptio nimis dura. eodd. habent Κοζίκω κήτειρα h. e. Κόζικος οὐκ ἔτιρα. — v. 457: σημείον Κύπρου σεσημῶν φθίσει δὲ φαλαγγας, l. Κύπρου. σεσημῶς φθίσει δὲ φαλαγγας. — v. 466: πολυθρόνητόν τε ἀναΐδα τε κεραΐζει. præcessit Ἰταλῆς, σοὶ δ' οὕτως ἦξει, itaque malim in fine ἀναΐδα σε κεραΐζει. — v. 467—69: καὶ δ' αὐτὴ θερμῆσι παρὰ σποδαῖσι ταθείσα | ἀ προΐθῃ στήθεσσιν ἐοῖς, ἐναρτίζεται αὐτήν. | ἔσση δ' οὐκ ἀγαθῶν μήτηρ, θηρῶν τε παθῆνῃ. Alex. 'sensus est: propter mala, quæ præsentiet, ipsa sese iugulabit. sed secunda potius persona opus erat, quæ et præcessit et sequetur, quare legendum fortasse suspiceris ἀ προΐθῃς στήθεσσιν ἐοῖς et in fine versus ἐναρτίζεται. Sibylla tamen interdum personas licenter mutat.' Verum l. ἀπροΐθῃ στήθεσσιν ἐοῖς ἐναρτίζεται αὐτήν h. e. te ipsam interficies præter expectationem tuis præcordiis, sive bello civili, qui sensus ad totam sententiam optime quadrat. in fine αὐτήν pro σαυτήν more Sibyllæ et plurimorum illius ætatis scriptorum. superest corruptela in v. 469. nam verba: 'non enim eris bonorum mater atque ferarum nutrix' inepta sunt. l. ἀνδρῶν μήτηρ, θηρῶν δὲ παθῆνῃ. — v. 470. I: ἄλλος ἀπ' Ἰταλῆς λυμήτης ἔεται ἀνὴρ. | τῆμος Λαοδίκεια καταπρηγῆς ἔρρουσα | Καρῶν ἀγλαὴν ἄστυ, Λόκου παρὰ θέσκελον ὕδωρ | σιγήσεις, l. ἀλλ' ἔτ' — ἀνὴρ, τῆμος, pro languido ἔρρουσα, quod Alex. e coniectura dedit, codices habent ἔρρουσα, id quod optime in ἐριπεῦσα abire iussit Struv. opusc. I p. 112. quod Laodiceam nobilem Phrygiæ magnæ urbem ad Lycum sitam, v. Strab. XII p. 578, Caricam dixit Sibylla, error non adeo grandis est, nam Cariæ fines hand ita procul absunt a Laodicea, itaque nihil mutandum. Strabo: εἰ γὰρ τις ἄλλη καὶ ἡ Λαοδίκεια εὐσεύστος.

V. 481: καὶ κόρους τοὺς ἀκτεράς βοθὸς ἀμφοτελεύσει. molestus est articuli usus non comparandus exemplis ad I 199 allatis. Sibylla, si quid video, scripsit: καὶ κόρους τε τὸτ' ἀκτ. suspicius in oraculis καί—τε ita coniungitur. — v. 483: Μυσοῦν γαῖα μάκαιρα, γένος βασιλῆιον ἄφνης | τείζεται. Alex. c. p. 'nihil mutandum, nisi pro τείζεται legendum fortasse τέζεται. sensus est Mysorum gentem suos aliquando reges habituram, nempe Pergamenos illos Attalidas.' verum quid hoc mali? atqui mala singulis terris et urbibus portendere Sibyllam apertum est. l. φεύζεται h. e. subito interibit. ego hæc refero ad infelicem Aristoniei exitum. — v. 487. 8: καὶ Σικυῶν χαλκείος ὀλέγματος, καὶ σε Κόρινθε | αὐχῆσαι ἐπὶ πᾶσιν ἔσον δὲ βοήσεται αὐλός. Alex. ex coniectura dedit: καὶ Σικυῶν χαλκείος ὀλέγματος καὶ σύ, Κόρινθε | αὐχῆσαι ἐπὶ πᾶσιν κτλ. atque hoc vertit: 'et Sicyon aeris fremitu, tuque, alta Corinthe, implebis cælum, resonabilis accinet echo'. ex adnotatione docemur αὐχῆσαι pro σαλπίζειν seu potius ὑπὸ σαλπίγγος ἀπολέσση dictum esse. at ἐπὶ πᾶσιν, inquit, est super omnia, ut Corinthi clades tamquam cumulus accedat tot iam enumeratis cladibus. recte quidem Alex. αὐλός et αὐλαῖν poetice de tuba dictum esse docuit, ut apud lyricos in primis et tragicos poetas, v. si tanti est nostra ad Plut. de mus. p. 149, sed reliqua omnia displicent. ut taceam arbitrariam interpretationem, molesta est synizesis in χαλκείος (quidni potius χαλκοῖς?) et prima syllaba in ὀλέγματος male producta præsertim in thesi. porro quis intellegot secundi versus clausulam? corruptam codicum scripturam sic emendo: καὶ Σικυῶν χαλκοῖο σελέγματι καὶ σύ, Κόρινθε, | αὐχῆσαι ἐπὶ πᾶσιν κτλ. sententia est: atque tu Sicyon, et tu Corinthe, gloriaberis de aeris splendore, sed super omnibus audietur promiscue terrificus tubæ sonitus in extremo iudicio, æque igitur interibunt Sicyon et Corinthus ac reliquæ urbes. cui emendationi minime obstare censeam, quod græce dicitur αὐχεῖν ἐπὶ τῷ sive τῇ, non τῷ de aere Corinthio autem et Sicyonio non est quod dicam. ceterum miror Alex. neque hic,

neque supra attulisse Pansaniam locum, qui de Sicyone II 7, 1 hæc tradidit: ἐπιγεγνημένος σικυονίος ἀλίου τὴν πόλιν ἐποίησαν ἀνδρῶν ἔρημον, πολλὰ δὲ σφᾶς (Sicyonios dicit) καὶ τῶν ἐς ἐπίδοξιν ἀφαιλετο. ἐκάκιστος δὲ καὶ περὶ Καρίαν καὶ Λυκίαν τὰς πόλεις, καὶ Ῥοδίοις ἐπαύθη μάλιστα ἡ νῆρος, ὥστε καὶ τὸ λῆγον τετελέσθαι Σιβύλλῃ τὸ ἐς τὴν Ῥόδον ἔδοξεν. — v. 492: αἰ αἰ Φοινίκων γένος ἀνδρῶν ἦδὲ γοναίων, | καὶ πάσις πόλιν παραλίαις, l. γένει, post αἰ αἰ (αἰαῖ) in Sibyllinis sequitur plerumque dativus, interdum nominativus vel vocativus, interdum enuntiatum relativum. — v. 504. 5: αἰ αἰ σοι, Κρήτη πολυώδυνε, εἰς σὲ περ ἦξει | πληγὴ, καὶ φοβερά αἰώνιος ἐξακαπάξει. clades terribilis, quæ Cretam delebit, non potest æterna esse. l. αἰ αἰ σοι, Κρήτη πολυώδυνος εἰς σὲ περ ἦξει | πληγὴ καὶ φοβερὴ σὲ δ' αἰώνιος ἐξακαπάξει. sæpe αἰ in mediis vocabulis ante vocalem corripitur a Sibyllistis, v. Alex. exc. VII p. 604, et in ipso αἰώνιος, si codices sequimur II 53. 337. III 15. — v. 509. 10: ἦνίκα σύμμετοι Γαλάται τοῖς Δαρδανίδασι | Ἑλλάδ' ἐπεσσευμένους πορθέοντες τότε σοι κακὸν ἔσται. Alex. scripsit πορθέοντες omisso τότε, postea in c. p. 'syntaxis' inquit in hoc versu laborat et fortasse lacunam prodiit: verum ad sententiam nihil deest, sed post ἦνίκα in oraculis sequitur tempus quodvis finitum, deinde τότε vel καὶ l. πόρθου, τότε.

V. 512: αἰ αἰ σοι Γῶν καὶ πᾶσιν ἐφεῖς: ἄμα Μαγῶν. ita codd. nisi quod B in fine ἀμαγῶν scribit. l. αἰ ἄμα σοι Γῶν ἦδὲ Μαγῶν καὶ πᾶσιν ἐφεῖς. penultimam Μαγῶν corripuit etiam v. 319, qui versus omnino conferendus est. — v. 525—30: πολλὰ δὲ σώματα δοῦλα πρὸς ἄλλην γαῖαν ἀνάγκη | ἄλυσαν καὶ τέκνα βαθυζώνους τε γοναίχας | ἐκ θαλαμῶν ἀπαλᾶς, τρυφεροῖς ποσὶ πρόσθε παρούσας | ὄφονται δεσποῖσιν ὑπ' ἐχθρῶν βαρβαροφόνων | πᾶσιν ὕβριν πάσχοντας: ἀεικέα κοῦν ἔσσι' αὐτοῖς | μικρὴν ἐπαρκέσων πολέμου ζωῆς: ἔπαρωγός. ita Alex. hos versus edidit. ὄφονται scil. Ἕλληνες ut v. 531, qua de re dubitari nequit. 'πάσχοντας simul ad τέκνα (id est παῖδας) et γοναίχας refertur.' malo tamen καὶ τέκνα—παρούσας cum ἄλυσιν coniungere maiore interpunctione posita in fine v. 527; ad ὄφονται subaudiendum ἐαυτούς, pro πάσχοντας ἀεικέα libri habent πάσχοντας δεινὴν, coniectura non opus est, modo verbis transpositis δεινὴν πάσχοντας scribimus, pro ἐπαρκέσων, quæ vox nihili est, l. ἐπαρκείων. — v. 537: δοῦλος δ' ἄρα ζυγὸς ἔσται Ἑλλάδι πάση, versus in codicibus mutilus. Alex. scripsit: δοῦλος δ' ἄρα ζυγὸς ἔσται. 'ἄρα pro ἄρα sine interrogatione minus quidem epice, sed exempla non desunt Atticorum'. hæc eiusdem sunt verba exc. VII p. 602, verum, si quid video, post ἄρα excidit δὴ, contra ἔσεται unice verum. — v. 539. 40. χαλκίον τε μέγαν τρέψι θεὸς οὐρανὸν ὕψω | ἀβροχὴν τ' ἐπὶ γαῖαν ὄλην αὐτὴ δὲ σιδηρᾶ. l. ὄλην, αὐτὴν δὲ σιδηρᾶν. neque aliter Sibylla scribere potuit, si quidem expressit Denteron. 28, 23: καὶ ἔσται σοι ὁ οὐρανὸς ὁ ὑπὲρ κεφαλῆς σου χαλκοῦς, καὶ ἡ γῆ ἡ ὑποκάτω σου σιδηρᾶ, ceterum codd. non αὐτὴ sed αὐτῇ habent. — v. 551: χίλια δ' ἔστ' ἔταρ καὶ πένθ' ἑκατοντάδες ἄλλα. codd. F L R ἔστ' ἔτη h. e. ἔστιν ἔτη, id quod proposui in dissert. p. 7. — v. 554: πολλὰ θεῶν εἰδωλὰ καταρθιμένοις θανόντων. Alex. 'l. καταρθιμένοις ἀναθέντες vel καταρθιμένοις πθέντες.' puto καταρθιμένων ἀναθέντες, nam καταρθιμένων θεῶν dixit, ut v. 723 καταρθιμένων ἀνθρώπων et v. 588 θεῶν καμότων et proœm. 21 δαίμονας τοὺς ἐν Ἀΐδῃ. facit Sibylla cum Euhemero, qui homines præstantes post mortem deorum numero illatos esse voluit.

V. 559: ἄντα πρὸς οὐρανὸν εὐρὸν ἀνασχόμενοι χεῖρας αὐτῶν | ἄρξονται βασιλῆα μέγαν ἐπαμύνορα κλέζειν, l. ἀνασχόμενοι, nam subiectum est πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ψυχαί, et μέγαν τ'. conferri potest Hom. Z 301. — v. 573 post εὐσεβέων adde δ'. — v. 589: (οἵτινες) καὶ ξολύνας λιθίνων τε θεῶν εἰδωλὰ καμότων | πῆλνα, μιλόχριστα, ζωογραφίας τοποειδῆς | τιμῶντες, l. πῆλνα μιλόχριστ' ἢ ζωογραφίας, casum in synaloephe factam ne Alexandrini quidem poetæ semper vitaverunt, verum τοποειδῆς sanum

esse persuadere mihi non possum. non differt vocabulum, cuius nullam præter ea novi auctoritatem, a τυπώδης h. e. tumultuarie summisque lineis descriptum, nostrum *skizzenhaft*, quæ significatio in hunc locum non cadit. lexicographorum et Alexandri interpretatio de pictura sculpturæ formas prominentes atque extantes imitante arbitraria est et vana. an fuit ῥυποῦσας i. e. viles, sordidas? certe litterarum ductus in ΤΥΠΟΕΙΔΕΙΣ et ΠΥΘΟΕΣΣΑΣ non adeo distant. sequente versu necessario recipiendum est τιμῶσιν, quod exhibet Clem. Alex. protr. p. 60. — v. 591: ἀλλὰ μὲν αἰέρουσι πρὸς οὐρανὸν ὠλένας ἄγνας. Alex. ‘in fine melius legeretur ἄγνους metri causa, ut ὠλένας ab ὠλήν deduceretur, nisi hoc nimis esset antiquum’. Suidas: ὠλήν, ἡ βραχίων. neque de ætate neque de genere vocabuli constat. esse etiam feminina in τῇ vel pueris notum. verum accusativi primæ declinationis in ᾗς Doriensium modo correpti, cf. intpp. Theocr. I 83, rarissima et fere nulla sunt exempla apud poetas epicos. præter Hesiodum, is enim correptionem admisit, v. Goettling. præf. p. XVI, Buttm. gr. gr. I p. 142, eandem licentiam præeunte Zenodoto Homero tribuit Herodianus, uterque enim Θ 378 προσανείσας legit. fuerunt etiam qui ρ 232 πλευράς scriberent, cf. comm. epp. p. 98, quorum ratio neutro loco invaluit. accedit fragmentum Empedoclis Dorismi amatoris: τρίς μιν μυρίας ὄρας ἀπὸ μακάρων ἀλάτρηθαι. non tamen credam Sibyllam in talibus peccavisse. — v. 644. 5: καὶ τῶν μὲν ῥυπὲς τε καὶ ἄγρια θηρία γαίης | σαρκῶν δηλήσονται. ἐπὶ δὲ ταῦτα τελεσθῇ. Alex. Fridl. coniecerunt σάρκας. pro ἐπὶ δὲ non legerim ἐπὶ δ’ ἄν cum Alex., sed ἐπὶ δὲ ἡ. Cum iis, quæ de *gaesis* disputavit Alex. c. p. ad v. 650, conferatur in primis Schneider. ad Cæs. B. G. III 4 p. 218. Græci promiscue scripserunt γαῖος (Arcad. p. 75), γαῖσα, γαῖσον, γαῖός, γαισός, γαισός, γαισός. viri docti a Schneidero laudati, qui originem vocabuli Celticam, vel Iberam, vel si diis placet Chaldaicam expiscati sunt, neglexerunt Suid. v. γαιός: ὅτι ὁ γαιός ἐστι μακροκέντης ἢ κοντός. ὅτι Κρίτων ἔγραψεν ἐν τοῖς Γεταίοις, unde de Germanica vocabuli origine aliquid colligas. recte omnino. est enim nostrum *ger*, quod gothice *gais* soniturum fuisse docuit I. Grimm. gr. germ. III p. 442, neque distat a Latinorum *hasta*. — v. 735: ὅστε μιν ἐξ ὁσῆς γαίης πέλεται μέγιστο. I. ὅστε μὲν. — v. 437: πάρδαλιν ἐκ κοίτης, μήτοι κακὸν ἀντιβολήσῃς, I. μὴ τοι κακὸν ἀντιβολήσῃ. contra XIV 71, ubi ἀντιβολεῖν obtestandi significationem habet, recte cum accusativo iungitur. græce dicitur ἀντιβολῶ τῷ κακῷ et τὸ κακὸν μοι ἀντιβολεῖ.

V. 740—44: καὶ δοῦλυσε Θεῷ μέγιστον, ἵνα τῶνδε μετάσχης, | ὁππότε δὴ καὶ τοῦτο λάβῃ τέλος αἷσιμον ἤμαρ. | ἦξει ἐπ’ ἀνθρώπους ἀγαθοὺς μέγιστο κατ’ ἀρχήν. | γῇ γάρ παγγενέστερα βροτοῖς δώσει τὸν ἄριστον | καρπὸν ἀπειρέσιον σίτου, οἴνου καὶ ἐλαίου. ita Alex. codices habent ὁππότε καὶ τοῦτο λάβῃ τέλος αἷσιμον ἤμαρ versu mutilo, deinde καταρχήν. sententia, ut fertur, obscura est, sed emendatio felicissima. ut a primo versu exordiar, τῶνδε cum in præcedentibus non habeat, quo referatur, spectat ad sequentia, est ‘eorum quæ dicam’, nempe bonorum, quorum longa series v. 743—58 enumeratur, quem ad modum V 50 per τὰς ea indicantur, quæ deinceps Sibylla vaticinatur. inde patet versum sequentem secundum v. 569 ita restituendum esse: ὁππότε κεν γὰρ τοῦτο λάβῃ τέλος αἷσιμον ἤμαρ. post ἤμαρ virgula, non plane distinguendum. nam statim incipit apodosis, quæ nullo pacto deesse potest: ἦξει ἐπ’ ἀνθρώπους ἀγαθοῦ μέγιστο καταρχή. γῇ γάρ κτλ. nam ita plane legendum, quod miror Alexandrum fugisse. itaque totum locum sic scribo: καὶ δοῦλυσε Θεῷ μέγιστον, ἵνα τῶνδε μετάσχης. | ὁππότε κεν γὰρ τοῦτο λάβῃ τέλος αἷσιμον ἤμαρ, | ἦξει ἐπ’ ἀνθρώπους ἀγαθοῦ μέγιστο καταρχή. | γῇ γάρ κτλ. iam puto plane et perspicue omnia procedunt. — v. 747: καὶ βόας, ἔκ τ’ ἀρνῶν ἄρνας, αἰγῶν τε χιμάρους. structura pendet a γῇ δώσει. I. ἔκ τ’ ὀρίων

ἄρνας — agni quod scio non pariunt — et in fine χυμαίρας. neque enim in χύμαρος pænultima producitur, neque hircorum mentio huic loco apta est. contra χύμαραι sunt capræ ἐπικουῶς. Alex. de hircis securus in c. p. nihil adnotavit nisi: 'si quem offendit α prodnetum in χυμάρους, quidni χυμαίρας legat? sed talia cum Sibyllistis urgere noli'. De locutione γῆ πηγὰς ῥήξει v. 748 cf. LXX Ies. 35, 6: ἐρράγη ἐν τῇ ἐρήμῳ ὕδωρ καὶ φάραγξ ἐν γῇ διψώσῃ. Plut. Mar. c. 19: ῥήγνυσαι γὰρ αὐτόθι ναμάτων θερμῶν πηγὰς ὁ χώρος. — v. 781: αὐτοὶ γὰρ κριταὶ ἐπὶ βροτῶν, βασιλεῖς τε δίκαιοι. ita codices omnes. l. κριταὶ εἰσι βροτῶν. Castalio coniecit κριταὶ τε, quod omnes in textum receperunt editores sine offensione, fortasse quia hæc mensura sæpe redit in libro VIII. — v. 783: αὕτη γὰρ μεγάλην θεοῦ κρίσιν ἔσσεται ἀρχή. Alex. correxit ἡδὲ καὶ ἀρχή. sed pro κρίσιν in cod. R est κρίσεως. rectissime. legendum enim; κρίσεως ἔσσετ' ἀρχή. — v. 787 ἐν δὲ λόκοι τε καὶ ἄρνας ἐν οὐρεσιν ἄμμιγ' ἔδονται. l. ἐνθα λόκοι, scilicet ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως τοῦ Ἰεσοῦ, ut cum propheta loquar.

Lib. IV 1: κλυε, λεῶς Ἀσίης μεγαλυχέος Εὐρώπης τε. l. κλυτε λεῶ. prius vocabulum e codd. H Q V iam Fridl. recepit. — v. 22, 3: σὺ δὲ πάντα, λεῶ, ὑπάκουε Σιβύλλης | ἐξ ὁσίου στόματος φωνὴν προχέουσας ἀληθείᾳ. ita H. l. Σιβύλλης — προχεούσῃ. Alex. etsi cum Fridl. lectionem reliquorum codicum ἐπάκουε Σιβύλλης — προχέοντος retinuit, scripsit tamen in c. p. p. 182: 'codex H προχέουσας, quam lectionem, etsi syntaxi refragantem, noli aspernari: Sibylla enim talibus anacoluthis, præsertim in participiis femininis gaudet, cf. VIII 106'. verum illius loci alia est ratio, neque licet vitiosis alterius recensione lectionibus desultorie alienas alterius substituere. — v. 105: Καρχηδὼν καὶ σείο χαμαὶ γόνυ πόρος τ' ἐρείσει. pro τ' ἐρείσει unice verum ἐρείψει. quod qui primus coniecerat Alex., cur postea spreverit, non intellego. γόνυ adverbialiter dictum pro γνῶε. — v. 116—119: καὶ τότε ἀπ' Ἰταλίας βασιλεὺς μέγας, οἷά τε δράτης | φεύγει ἄφαντος, ἄπυστος ὑπὲρ πόρον Εὐφράτην, | ὁππότε δὴ μητρῶν ἄγος στυγερόντο φόνου | κίχεται, ἄλλα τε πολλὰ κακῇ σὺν χειρὶ πειθήσας. codd. H V habent οἷα δὲ ἀστὴρ quod qui in textum recepit Fridl. vertit: 'gleich einem meteor.' verum hanc lectionem pugnare cum totius loci, in quo de Neronis fuga sermo fit, sententia optime vidit Alex. ipse tamen quod dixit: 'est δράτης pro δραπέτης, a verbo διδράσκω legitima, quamvis insolens nominis forma' — parum placet. conicio: οἷος ἀποδράς vel propter v. 124: κείνου ἀποδράσαντος ὑπὲρ Παρθενία γαῖαν. pro πειθήσας l. ποιήσας. — v. 167 (171): στήρνοντες, τάδε πάντα κακαῖς δέξασθε ἀκουαῖς. hiatus vitiosus. l. κακαῖς ἀκουαῖς δέξασθε. optativus enim in eadem prodosi præcessit.

Lib. V 62: λυπή, ὥστε βοῆσαι καὶ τὸν τροπικέρανον. versus sine cæsura. l. ὥστε βοῆσ' αὐτὸν τὸν τροπικέρανον. infinitivorum terminationes in αῖ eliduntur in Sibyllinis, v. Alex. Exc. VII. — v. 75: ἀλλὰ ταλαιπωροῦσι κακοὶ κακότητα μένοντες, | ὀργὴν ἀθανάτοιο. immo κακότητα, μένοντες ὀργὴν ἀθανάτοιο. — v. 81: ἐξ ἰδίων τε κόπων καὶ ἀτασθαλίων ἐπινουῶν l. ἀτασθαλιῶν ἐπινουῶν h. e. et perversitatibus sensuum. — v. 87: Ἡρακλέους τε Διὸς τε καὶ Ἑρμῆος... adde Ἄνακτος. — v. 96: παμπληθεὶ ψαμαθηδὸν ἀπαίξων σὺν ὀλεθρον l. ἐπαίξων. — Versus 145, in quo de Nerone sermo fit, clausulam καὶ ἐκ μαρῶν ἐτέτυκτο illustrant Suetonii verba v. Ner. 6: 'de genitura eius statim multa et formidolosa multis coniectantibus, præsagio fuit etiam Domitii patris vox, inter gratulationes amicorum negantis quidquam ex se et Agrippina nisi detestabile et malo publico nasci potuisse'. — v. 209: πηδῆμενος ζώνην, περιπάμπολον ἡγεμονεύσῃ. Boissonad. ad Hierocl. et Philagr. p. 269 citante Alexandro: 'videtur scribendum περίπαν πόλον. dici potest περίπαν, ut ἐπίπαν, παράπαν. natum est παμ pro παν ex pronuntiatione litteræ ν ante π'. verum l. περί τὸν

πόλον. — v. 259: μηκέτι τείρεο θυμόν, μή στήθεσσι μέγαιρα. versus elumbis. in fine codd. habent μάχαρα scripsit Sibylla, ni fallor, θυμόν ἐνὶ στήθεσσι μαχαίρα. h. e. noli cruciare animum tuum gladio per pectora transacto, noli diutius te cruciare curis.

V. 264: πούς ἀκάθαρτος Ἰελλήνων, ὁμόθεσμον ἐνὶ στήθεσσι ἔχων νοῦν. Alex.: ὁμόθεσμον concordiam ostendit gentium adversus Iudæam conspirantium cf. Psalm. 2, 1 sqq. in c. p. probavit coni. An. Paris. πανάθεσμον. verum versus, si quid video, non eget emendatione, sed interpretatione. ὁμόθεσμον verte: eidem legi tecum addictum. sperat Sibylla fore, ut omnes Græci Christianam fidem amplectantur. — v. 280. 1: Ἐβραίων δὲ μόνων ἁγία χθὼν πάντα τὰδ' αἶσαι | νᾶμα μελισταγέος ἀπὸ πέτρης ἡδ' ἀπὸ πηγῆς. ita Alex. hos versus refinxit maximam partem e Lact. Inst. VII 24. postea coniecit νᾶμα μελισταγέους ἀπὸ πέτρης. sed verbum sine auctoritate est, et si participium ad χθὼν refertur, nescimus quo τὰδε spectet. ego scribere malim εὔτ' ἀπὸ πηγῆς. — v. 288: αἶ αἶ Σάρδεις αἶ αἶ καὶ πολυήρατε Τράλλεις. Alex. 'post cæsuram displicet αἶ αἶ καὶ. Clar. Boissonad. ad Philostr. epist. p. 126 ter scriptum malit αἶ, quamquam sine exemplo apud Sibyllam'. priorem partem adnotationis non intellego. versus fore sine cæsura est. numerum restitues, si scribis: αἶ αἶ [σοι] Σάρδεις, αἶ αἶ πολυήρατε Τράλλεις. καί, quod librarius cod. L in archetypo non legisse videtur, inculcatum ut saepe, ne quæ syllabæ versui deesse viderentur. αἶ αἶ σοι in versus initio v. 110. 316. 433. VIII, 95 all. —

V. 310: ἀλλὰ μνεῖ νεκρά ἐν νάμασι Κυμαίοισι. hæc sana esse non possunt. vitiosa est productio brevis syllabæ et cum νεκρά ad Cymen referri nequeat, omnino quid sibi velit, obscurum est. I. ἀλλὰ μενοῦσι νεκροῖ. — v. 317: καὶ Ἰεράπολι, γαῖα μόνῃ πλουτῶ μεγίστα I. πλουτῶ [γε] μεγίστα cf. v. 389. — v. 321: κόμασι νοκτερινοῖσιν ὕπ' ἡόνι κληρωθεῖσα. πληρωθεῖσα quod Opsopoeus e coniectura scripsisse creditur, legisse mihi videor in cod. Pr. neque solocum est, ut putavit Alex., passivam formam iungere dativo. — v. 389: ἐν σοὶ γὰρ μήτηρ τέκνη ἀθεμίστως μέγῃ. Alex. dedit ἀθεμίστος ἐμήγῃ malam productionem Sibyllistæ condonandam esse ratus. at præstabit inverso ordine sic scribere: ἐν σοὶ γὰρ μήτηρ ἐμήγῃ τέκνη ἀθεμίστως. cf. ad v. 317. — v. 394—96: οὐκέτι γὰρ παρὰ σεῖο τὸ τῆς φιλοθρέμματος ὕλης | παρθενικὰ κοῦραι πῦρ ἔνθεν εὐρήσουσιν. | ἔσβεσται παρὰ σεῖο πάλαι πεπονημένος οἶκος—rettulerunt interpretes hos versus ad Vestæ templum, quod et Neronis et Commodi temporibus incendio absumptum esse scimus. verum singulis verbis inest aliquid obscuri. nam quo modo intellegis illud ἔνθεν πῦρ τῆς φιλοθρέμματος ὕλης, quod Romæ virgines Vestales iam non invenire dicuntur? vertit Alex. post Castal. 'sacrum lignis felicibus ignem'. paullo melius Fridl.: 'göttliches feuer des walds, der so gerne die flamme ernähret'. vereor tamen ut interpretes vocabuli proprietatem adsecuti sint. putabam aliquando φιλοθρέμματα ὕλην vocari materiam vitalem et procreatricem, ζωογόνους ἡλίου ἀκτῶνας, de quibus Proclum adeas H. I, 10 cum docta Iacobsii nota Anth. Gr. T. X p. 275 et Ioan. Gaz. Ecphr. I 48 sqq., ut significaretur a Sibylla Vestales non iam invenire sacrum Vestæ ignem e solis radiis per cava specula conceptum. verum tamen hæc interpretatio mihi ipsi subtilior videtur quam verior. et ne sequentibus quidem in versibus omnia plana sunt et perspicua. — v. 417: πάσας δ' ἐκ βῆθρων εἶλεν πόλεις ἐν πυρὶ πολλῶ. εἰ a Sibyllistis correptum fuisse omnem fidem excedit. præterea abundat ἐν. I. εἶλεν πόλεις πυρὶ πολλῶ. — v. 437: Πάρθοι δὲ σε δεινοὶ | πάντα κρατεῖν ἐποίησαν, nempe Babylonem. legendum παθεῖν. — De eadem Babylone v. 444 legitur: εἰς κρίσιν | Ἀττικῶν ἦξαι, ὧν εἶνεκα λῦτρα πέπονθας. Alex. ἀδικῶν, α licenter sed more Sibyllino producto, dein λογά. malim ἀντιδικῶν. ceterum hæc versus clausula, si quid video, favet coniecturæ nostræ modo

ad v. 438 proposita. — v. 494: τοῦ χάριν ἢ λιθίνους ἢ ὀστρακίνοις θεοῖσι, | πομπὰς καὶ τελετὰς ποιούμενοι pro ἢ in fine tertii pedis libri καὶ habent. versum sic refingo: τοῖο χάριν λιθίνους καὶ ὀστρακίνοις θεοῖσι.

Lib. VII 9. 10: πλεῖσαι γῆρ, πλεῖσαι δὲ ὄρη, πλεῖσαι δὲ καὶ αἰθῆρ. | ὕδωρ ἔσται πάντα, καὶ ὕδασαι πάντ' ἀπολείπει. l. πλεῖσοουσιν ὄρη et ἔσται ἅπαντα, coll. I 133. 94. — v. 41: ἀρῶνται Πέρσαι, μαχίμων φύλον, αὐτίκα δαινοί | ἔσσονται θαλάμοι. Alex. scripsit μάχμων φύλον. sed φύλον ferri non potest l. μάχμων φύλον, τότε δαινοί. etiam scriptura cod. L qui ἀντιδαινοί exhibet, suspicari facit olim aliud vocabulum fuisse in archetypo quam αὐτίκα. — v. 112: ὀλλομένη φθέγγη λαμπρόν ποτε καὶ μαρμαῖον σε. Alex. dedit cum codd. FL καὶ μαρμαῖον. praestaret Castalionis coniectura λαμπρόν ποτε μαρμαρέον τε, modo dici posset φθέγγεσθαι μαρμαρέον. in mentem venit λοιπῶς τότε μαρμαρέου σε, quod cum a litterarum ductibus quam proxime absit, et sententiae optime conveniat, certe non improbabile videtur. Hesychius μαρμαρέον in universum interpretatur πικρὸν ἔχον ἀποτελεῖν. quotiens καὶ a librario additum sit sine causa, saepe diximus. — v. 141: νόε ἔσται πάντη ..... μακρὴ καὶ ἀπειθή. pro ἀπειθή malim ἀφεγγής. reliqua non expedio.

Lib. VIII 109: γυμνοὶ πάλιν εἰς γῆν | αὖξοντες λήγουσι βίου χρόνον ἐκτελείσαντες. Alex. ἄξαντες dedit. sed l. ἔξαντες, qua aoristi forma Sibyllistis nihil frequentius. — v. 114—16: τέμπανον οὐκ ἔχει, οὐ κύμβαλον ..... | οὐκ αὐλὸς πολύτρητος ἔχων τε φρονόβλαβον αὐτῇ, | οὐ σελήνδ σόργημα φέρων μύημα δρᾶσκοντος. codicum lacunam in priore versu sic refingo οὐ κύμβαλον [αὐτε κροτεῖται] coll. VII 54. postremo versu Alex. e peioribus codicibus φέρων dedit additque: 'videtur σόργημα male positum pro genere quodam litui σολίζοντος i. e. sonitum quoque, non formam modo serpentis imitante'. quod non magis probabile, quam Anon. Paris. interpretatio, qui propter Claud. tert. cons. Honor. 138 sqq. Sibyllam alluisse credit ad signa Romana, quorum ab hoc loco mentio alienissima est. sed retinendum est φέρων scil. αὐλός. nam certissimum videtur Sibyllam, quae universae gentilium musicae interitum vaticinatur, hoc loco respexisse celeberrimum illum nomen tibiale Pythicum, cuius partem quintam Strabo IX p. 421 docet σόργημα vocatam fuisse, quippe musica modulatione exprimentem Pythonis occidentis sibilum, σόργημα δὲ τὴν ἑλευσίν τοῦ θηρίου μισομένον ὡς ἂν καταστρέφοντος ἐσχάτους τινὰς σουργμούς. vide nos ad Plut. de Mus. p. 109 sq. — v. 135: ἄρξει δ' αὐτοκράστα θεοῦ βουλαῖα μεγίστου. vocabulum αὐτοκράστα nullum sensum exhibet. nam αὐτοκράστος secundum vetera lexica est συμμέτρως κεκρασμένον. usurpatur de vino tam miti, ut aquae temperatura non indigeat. l. αὐτοκρατής τε. saepius in oraculis δὲ—τε extat pro simplici καί, ut I 135 all. — v. 205: γαῖαν ἐρημώσαι νεκρῶν δὲ ἀνάστασις ἔσται. versum in codicibus mutilum recte e Lactantio suppleverunt editores admisso tamen pravo hiatu. l. νεκρῶν δ' ἐπανάστασις ἔσται. — v. 440: σὺ παιδί πρό κτίσεως πάσης στέρνοισι πεφυκός. ita Alex., qui versus initium intactum reliquit. cod. στέρνοισι ἔσται. verum vidit Huetius, qui scribebat πρό κτίσεως πάσης οὐς παῖς στέρνοισι πεφυκός, nisi quod transpositione non opus est. l. σὺς παῖς κτλ. in fine precedentis versus plene distinguendum est, quod qui praevidit librarius, putavit ἐπιγεύεις cum dativo coniungendum esse. censeat tamen aliquis neglecto πάσης, quo carere facile possumus quodque facillime a librario addi potuit, legendum esse στέρνοισιν σοῖσι πεφυκός, quod sententiam paullo magis perspicuam reddit. — v. 450: οὐρανὸς ἄρ πῦρ χθὼν γῆ καὶ χεῦμα θαλάσσης. ita codd. nisi quod R L καὶ omittunt. scripsit Alex. χθὼν τε καὶ χεῦμα. verum quis Sibyllam tam absurdam fuisse censeat, ut voculam encliticam vi arseos quam dicunt produxisse credat? l. καὶ χθὼν καὶ χεῦμα θαλάσσης. — v. 463. 4: δὲ

εἰπὼν ἔμπνευσε θεὸς χάριν ἢ δ' ἀεικλόρη, | τὴν ἄρα τάρβος ὁμοῦ θαμβόσθ' ἔλεν εἰσαΐουσιν — ita Alex. qui alterius versus clausulam bene emendavit. sed in priore versu codices habent αἰεὶ κλόρη. l. ἄρα κλόρη et deinde τὴν τότε. quod pro τότε librarius ἄρα scripsit, factum est oculorum lapsu sive ad finem præcedentis, sive ad finem sequentis versus aberrantium. — v. 486: μνηστὴν εὐφροσύνης ἐπὶ θρησκείῃσιν ἔχοντας. Alex.: 'in μνηστὴν Sibyllina licentia ο productum est'. at quivis videt legendum esse μνηστὴν εὐφροσύνης. — v. 487: οὐδέποτε πρὸς νέων ἀδούτοις ἐώμεσθα πελάζειν l. οὐ ποτε πρὸς νέων. in ἐώμεσθα synizesis locum habet.

Fragm. III apud Lactant. Inst. VII 19: ὁπότε' ἂν ἔλθῃ, | πῶρ ἔσται σκοτός ἐν τῇ μέσση νυχτὶ μελαίνῃ. Alex.: 'in Lactantii codicibus lectio non variat; solus codex Armamentarii Parisiensis antiquissimus in secundo versu articulum τῇ omisit, librarii culpa, ut videtur. sed dura est in eo versu syntaxis, et numeri præfracti atque horridi limam vocant'. l. πῶρ ἔσται σκοτόεν μέσση ἐν! νυχτὶ μελαίνῃ coll. IV 56.

2
Z

